

Van: Henk Boelrijk

Verzonden: vrijdag 25 oktober 2019 16:16

Aan: STATENGRIFFIE <STATENGRIFFIE@brabant.nl>

CC:

Onderwerp: Actieprogramma Vitale Varkenshouderij

Geachte Griffie,

Op dit moment wordt er ook door uw Staten en uw college van Gedeputeerde Staten hard gewerkt aan stikstofmaatregelen die een passend antwoord kunnen geven op de situatie die is ontstaan na de PAS uitspraak van de Raad van Staten.

Bij de verdere uitwerking van deze maatregelen staan verduurzaming van de veehouderij en transitie naar kringlooplandbouw (circulaire economie) centraal.

Het Actieprogramma Vitale Varkenshouderij 2019-2022, geeft hieraan voor een belangrijk deel invulling.

Voor ons, als Coalitie Vitalisering varkenshouderij, de reden om dit programma onder de aandacht van uw statenleden te brengen en aan te dringen op samenwerking en overleg om op deze manier gezamenlijk te bouwen aan een duurzame varkenshouderij die een cruciale rol vervult in de gewenste, duurzame, circulaire economie.

Wij willen u verzoeken de bijgevoegde brief met het programma Vitale Varkenshouderij door te geleiden naar uw Statenleden.

Hartelijk dank daarvoor.

Met vriendelijke groet,

Henk Boelrijk

Secretaris Coalitie ViVa

Aan de leden van Provinciale Staten van de Provincie Noord Brabant

Geachte Statenleden,

Op dit moment wordt er ook door uw Provinciale Staten en uw college van Gedeputeerde Staten hard gewerkt aan nieuwe stikstofmaatregelen die een passend antwoord kunnen geven op de situatie die is ontstaan na de PAS uitspraak van de Raad van Staten. Bij de verdere uitwerking van deze maatregelen staan verduurzaming van de veehouderij en transitie naar kringlooplandbouw (circulaire economie) centraal. Het Programma Vitale Varkenshouderij 2019-2022, dat de Minister van LNV op 4 september jl. aan de Tweede Kamer heeft aangeboden, geeft hieraan voor een belangrijk deel invulling. Voor ons, als Coalitie Vitalisering varkenshouderij, de reden om dit programma onder uw aandacht te brengen en steun te vragen voor de uitvoering van het programma.

Het complete Programma Vitale Varkenshouderij is bijgevoegd. Nadere informatie vindt u op de website www.vitalevarkenshouderij.nl
Hieronder een aantal hoofdzaken uit het programma.

Integrale aanpak

Het Programma Vitale Varkenshouderij kent vijf concrete ambities en is een vervolg op het plan dat de varkenshouderij sinds 2016 uitvoert. Maken wij deze vijf ambities waar, dan wordt de varkenssector een kleinere, maar duurzame topsector. Een sector die zorg draagt voor een vitale leefomgeving, een gezond milieu en goede voeding. Een sector die mondiaal koploper is in duurzame circulaire landbouw en zich met een transparante ketenproductie internationaal onderscheidt op het gebied van nutriënten- en mineralenkringlopen, voedselkwaliteit, gezonde dieren, dierenwelzijn en N- / CO₂-footprint.

Ketenbrede samenwerking

De Coalitie Vitale Varkenshouderij is verantwoordelijk voor de uitvoering van het programma en bestaat uit een ketenbrede samenwerking van varkenshouders, fokkerijorganisaties, veevoerbedrijven, banken en slachterijen. Dit onder leiding van een onafhankelijk voorzitter, de heer Uri Rosenthal. Samen met het Ministerie van LNV werkt de Coalitie aan het realiseren van een krachtige en samenhangende transitie naar een toekomstbestendige varkenshouderij. Het programma wordt in overleg met overheden en betrokken NGO's uitgevoerd.

Emissie reductie

Met de uitvoering van het programma zet de varkenshouderij ook nadrukkelijk in op een verdere reductie van emissies. Dit langs de sporen waarlangs ook de Commissie Remkes wil werken: een evenwichtige combinatie van innovaties in nieuwe stalsystemen met minder uitstoot en een gerichte vrijwillige en warme sanering van het aantal bedrijven en varkens om daarmee overlast door emissies naar de omgeving te verminderen.

De geplande Saneringsregeling varkenshouderij (180 miljoen euro) laat het aantal varkens in ons land de komende twee jaar met ongeveer 10% dalen. Hiermee wordt een reductie van ongeveer 2 Kton ammoniakemissie behaald. Met het aflopen van de gedoogstoppersregeling komt daar nog eens 2 tot 3Kton ammoniakreductie bovenop.

Naast reductie via krimp van de varkensstapel zal de varkenshouderij de komende jaren ook investeren in nieuwe stalsystemen, waarin met brongerichte maatregelen zoals

dagontmesting, mestscheiding en mestbewerking op een integrale wijze schadelijke emissies zoals ammoniak, broeikasgassen, geur en fijnstof worden gereduceerd.

Om deze innovaties te ondersteunen hebben het Kabinet en de sector op dit moment samen 80 miljoen euro beschikbaar (40/40). Additionele financiële middelen vanuit de klimaatgelden, andere (provinciale) fondsen en subsidieregelingen kunnen de omschakeling naar nieuwe, duurzame stalsystemen versnellen. Provincies kunnen daaraan een bijdrage leveren.

80% minder ammoniak

Dat emissiereductie via stalinnovaties een reële aanpak is blijkt uit de resultaten die de varkenshouderij hiermee de afgelopen jaren reeds heeft behaald. Sinds 1990 is de ammoniakemissie met 80% gereduceerd. Ook is de uitstoot van geur en fijnstof aanzienlijk teruggedrongen.

Met het innoveren van stalsystemen, kan de sector de stikstofemissie de komende jaren nog eens met enkele miljoenen kilogrammen extra verminderen. Een uitdaging die de sector graag aangaat. Daarin passen echter geen generieke en verplichtende eisen van overheden. Met name de aangekondigde generieke stikstofmaatregelen bij extern salderen dreigen het fundament onder het Actieprogramma weg te slaan. De Coalitie doet een beroep op u om dat te voorkomen. De sector verwacht van overheden passende regelgeving, snelle vergunningverlening en voldoende financiële ondersteuning. Daarmee kunnen we het Programma Vitale Varkenshouderij ook in samenwerking met uw Provincie tot een succes maken.

'Meten' als fundament

De Coalitie Vitale Varkenshouderij heeft behoefte aan objectieve en praktische meetgegevens voor emissies van ammoniak, methaan / CO₂, fijnstof en geur. 'Real time meetwerk' dus in plaats van uitgaan van normen en modellen die mogelijk achterhaald zijn. Bij de ontwikkeling en implementatie van bronsystemen voor nieuwe en bestaande stallen wil de Coalitie ook uitgaan van 'real time meten' en een integrale benadering bij het verder terugdringen van emissies. Deze aanpak is nader omschreven in het actieprogramma. Essentieel hierbij is dat toelatingsprocedures voor nieuwe stalsystemen (op dit moment Tap/Rav) aanzienlijk worden versneld en daadwerkelijk gemeten emissies de basis vormen voor toelating en handhaving van nieuwe technieken en stalsystemen. Wij willen daarvoor ook bij uw provincie aandacht en ondersteuning voor vragen.

Ruimte en ondersteuning voor uitvoering actieprogramma

De varkenshouderij heeft altijd ambitie getoond en oog en oor gehad voor maatschappelijke uitdagingen. De Coalitie vindt dat de inspanningen die de sector heeft gedaan beloond moeten worden en doet een beroep op uw Staten en College om bij de uitwerking van de stikstofmaatregelen voor uw Provincie ruimte en ondersteuning te geven aan de uitvoering van het actieprogramma. Alleen dan kan de varkenssector op een verantwoorde wijze de benodigde investeringen doen die noodzakelijk zijn om de gewenste transitie en toekomstbestendigheid, waaronder een verdere reductie van stikstofemissies, te realiseren.

Wij dringen aan op samenwerking en overleg om op deze manier te bouwen aan een duurzame varkenshouderij die een cruciale rol vervult in de gewenste, duurzame, circulaire economie.

25 oktober 2019

Uri Rosenthal
Voorzitter Coalitie Vitalisering Varkenshouderij

Namens private partners brede coalitie varkenshouderij: Rabobank, Producenten Organisatie Varkenshouderij, Vion, Agrifirm, ForFarmers en Topigs Norsvin.

C.C. College van Gedeputeerde Staten.

Bijlage: actieprogramma vitale Varkenshouderij. Nadere info: www.vitalevarkenshouderij.nl

Programma Vitale Varkenshouderij

Holland Varken als kwaliteitsproduct van een duurzame en concurrerende keten

Inhoud

	Blz.
Samenvatting	1
1 Introductie	4
1.1 2016: vertrekpunt	4
1.2 Urgentie actualisering	5
1.3 Route naar 2023	6
2 Onze route	8
2.1 Ambitie vitale varkenshouderij	8
2.2 Goede zorg voor de leefomgeving	9
2.3 Centrale positie in de circulaire economie	15
2.4 Erkende bijdrage aan klimaat en energietransitie	21
2.5 Robuuste en gezonde varkens in een diervriendelijke houderij	24
2.6 Mondiaal koploper in marktgerichtheid en ketensamenwerking	31
3 Governance	39
3.1 Organisatie	39
3.2 Financieel	41
3.3 Monitoring	42
4 Nawoord	44
Bijlage 1 Afsprakenkader Vitale Varkenshouderij: de hele keten aan het werk	45

Coalitie Vitale Varkenshouderij

Ede, 2 september 2019

Samenvatting

Strategie

In een Vitale Varkenshouderij maken varkenshouders en andere bedrijven in de Nederlandse varkenshouderijketen een gezond rendement. Dat legt de basis om te kunnen investeren in vernieuwing, duurzaamheid en dierenwelzijn. Die investeringen zijn nodig omdat de varkenshouderij in de komende jaren onveranderd voor grote opgaven staat, niet alleen om het maatschappelijk draagvlak te vergroten, maar ook om met een onderscheidend kwaliteitsproduct op internationale markten te kunnen concurreren. Die uitdaging gaan de partners in de Coalitie Vitale Varkenshouderij¹ voor de komende vier jaren met elkaar aan. Daartoe hebben de partners gezamenlijk dit Programma opgesteld waarbij de financiering van de genoemde acties ook is gegarandeerd. Met dit Programma worden de noodzakelijke transitie op gang gebracht, maar worden ook tegelijkertijd andere partijen uitgenodigd om de ingezette beweging te versterken.

De Coalitie is ervan overtuigd dat de Nederlandse varkensketen zich moet positioneren in de hogere segmenten van de (internationale) markt door duurzaam, diervriendelijk, transparant en efficiënt te produceren, waarbij gebruik wordt gemaakt van de innovatiekracht in de hele keten. Daarom wordt zwaar ingezet op vermindering van de (geur)impact van varkenshouderijbedrijven op de leefomgeving via nieuwe emissiearme en diervriendelijke huisvestingsystemen. Er wordt stevig geïnvesteerd in mestverwaarding en circulaire landbouw zodat de functie van het varken als het ultieme kringloofdier wordt versterkt. Bovendien wordt er volop ingezet op de digitalisering van de varkenshouderijketen. Hierdoor wordt het eindproduct van de keten, het Holland Varken, een kwaliteitslabel voor zowel de nationale markt (productkwaliteit en maatschappelijk draagvlak) als voor internationale afzetmarkten. Holland Varken waarborgt dat in Nederland geproduceerd vlees en levende dieren voldoen aan hoge eisen van milieu, dierenwelzijn en smaak/kwaliteit van het vlees. Deze kwaliteit wordt geborgd door een kwaliteitssysteem en een (digitaal) keteninformatiesysteem, waaraan door alle ketenpartners wordt meegewerkt.

Acties

De **Rijksoverheid** investeert in de komende jaren fors in het saneren van varkenshouderijbedrijven die geuroverlast veroorzaken. Hierdoor neemt de druk op de leefomgeving in de zogenaamde concentratiegebieden Zuid en Oost af. Daarbij zijn **provincies en gemeenten** bereid om via flankerend beleid stoppende ondernemers te begeleiden bij bedrijfsbeëindiging

¹ De Coalitie Vitale Varkenshouderij ('de Coalitie' of 'CoViVa') bestaat uit de Producenten Organisatie Varkenshouderij (POV), Rabobank, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), Agrifirm, ForFarmers, Topigs Norsvin en VION. De CoViVa staat onder onafhankelijk voorzitterschap van Prof. Dr. Uri Rosenthal.

en het eventueel herbestemmen van bedrijfsgebouwen en -woningen. Bovendien spelen zij een belangrijke rol in de vergunningverlening van varkenshouders die willen investeren in nieuwe (duurzame) stallen. In totaal stelt het Kabinet in de komende vier jaar €180 miljoen beschikbaar voor de sanering. Ook de provincies stellen financiële middelen beschikbaar voor flankerend beleid en voor het stimuleren van innovaties.

Het Rijk en de private partners in de Coalitie investeren gezamenlijk in de komende vier jaar in innovatie van stalsystemen, mestverwaarding, het sluiten van mineralenkringlopen, het verbeteren van dierenwelzijn, een stevige internationale positionering van Holland Varken en de digitalisering van de keten. Op dit moment stellen private partners en overheden daarvoor elk minimaal €40 miljoen beschikbaar (totaal minimaal €80 miljoen euro) in de komende vier jaren. Met deze investeringen probeert de CoViVa transitie te versnellen, de beweging in de juiste richting in te slaan en de samenwerking in de keten en met andere partners te versterken. Het gaat vrijwel allemaal om investeringen in innovaties en samenwerkingsmodellen die een **ketenbrede impact** hebben en dus de belangen van individuele bedrijven overstijgen.

Die **extra versnelling van transitie in de keten** (bovenop reguliere investeringen van bedrijven in eigen systemen) komt tot uitdrukking in de volgende prioritaire acties en investeringen voor de komende vier jaren:

- Ontwikkelen van nieuwe stalsystemen met brongerichte emissiebeperkende maatregelen in bestaande en nieuwe stallen. Budget: circa €65 miljoen.
- Extra middelen voor investeringen in nieuwe stallen om gasvormige emissies te verminderen. Hiervoor zal een flink deel van de 250 miljoen, die het Kabinet in het kader van het Klimaatakkoord beschikbaar gaat stellen voor de veehouderij, voor de varkenshouderij beschikbaar komen.
- Uitbouwen Holland Varken als centraal kwaliteitslabel dat zorgt voor het fundament onder de nationale en internationale positionering van het Nederlands varkensvlees door het ketenkwaliteitssysteem te professionaliseren, de digitalisering van de keten te versnellen, nieuwe markconcepten te introduceren en een krachtige communicatie omtrent Holland Varken te ontwikkelen. Budget: circa €16 miljoen.
- Onderzoek en pilots naar de versterkte inzet van grondstoffen die niet geschikt zijn voor humane consumptie in de veevoederindustrie, om daarmee de productie van veevoedergrondstoffen te onttrekken aan de competitie 'feed - food - fuel'. Budget: circa €2 miljoen.
- Sluiten van nutriëntenkringlopen door mestverwaarding en het versterken en professionaliseren van de mestketen. Budget: circa €10 miljoen.
- Werken aan een energieleverende varkenshouderij door energiebesparing en groene energieproductie (i.e. zon, wind, biogas) en hergebruik van warmte in alle ketenschakels, waarbij gebruik gemaakt kan worden van diverse (bestaande) subsidie-instrumenten.
- Ontwikkeling integrale benchmarksystematiek voor varkenshouderijen om welzijn en gezondheid van dieren naar een nog hoger niveau te brengen. Hiervoor wordt een aanpak ontwikkeld met zowel onafhankelijke experts als pilots bij varkenshouders om ook tot praktisch toepasbare resultaten te komen. Resultaten van de benchmarksystematiek worden onderdeel van het ketenkwaliteitssysteem Holland Varken. Budget: circa €1 miljoen.

Door het accent te leggen op acties en investeringen die alle schakels in de keten ten goede komen, hebben investeringen op alle genoemde onderwerpen een relatie met elkaar. Het

gaat dus om een ***integrale vernieuwing en verduurzaming van de keten***. Door de ketenbrede aanpak hebben alle CoViVa-partners zich verplicht om hun bijdragen te leveren (naast hun reguliere investeringen), maar daar staan ook heldere opbrengsten voor alle betrokken partijen tegenover (zie het afsprakenkader in de bijlage).

De CoViVa-partners hebben hun commitment gegeven aan dit programma en met die krachtige basis worden andere bedrijven in de varkenshouderijketen, andere overheden en maatschappelijke organisaties uitgenodigd om mee te gaan doen. Het versnellen van genoemde transitie vraagt namelijk niet alleen een integraal programma maar ook om draagvlak in de samenleving en de totale varkensketen. Om dit programma te kunnen realiseren, wordt door de Coalitiepartners geïnvesteerd in een professionele projectorganisatie Vitale Varkenshouderij.

1 Introductie

1.1 2016: vertrekpunt

De toekomst van de varkenshouderij is onderwerp in het maatschappelijk debat en ligt onder een vergrootglas. Zowel in de samenleving als bij het bedrijfsleven zijn er zorgen over de ontwikkelingen in de varkenshouderij. Het huidige overheersende business- en verdienmodel, dat gebaseerd is op basisproducten met nadruk op lage kostprijsstrategie, loopt tegen grenzen aan en is vanuit een oogpunt van internationale concurrentie op termijn niet houdbaar. Burgers en consumenten hebben zorgen over geuroverlast door varkenshouderijen, effecten van emissies op klimaat, de CO₂-footprint van varkensvlees, dierenwelzijn, natuur en mestoverschotten. De varkenshouderijketen staat voor een belangrijke ontwikkelopgave. Dit is aanleiding geweest voor de Producenten Organisatie Varkenshouderij (POV) om in samenwerking met de Rabobank en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), verenigd in de Coalitie Vitalisering Varkenshouderij (CoViVa), over de toekomst van de varkensketen na te denken en met een gezamenlijke aanpak tot een transitie te komen.

In juni 2016 heeft de CoViVa hiertoe het **Actieplan Vitalisering Varkenshouderij** gepresenteerd. Het actieplan is gericht op vier doelen:

- Versterken van de marktoriëntatie van de varkenshouderij, inspelen op klantwensen en daardoor een sterkere positie op de binnenlandse en buitenlandse markt.
- Versterken van de samenwerking in de keten.
- Versterken van het maatschappelijk draagvlak en het imago van de sector.
- Vitalisering van de varkenshouderij, met een hoger rendement voor varkenshouders.

In het actieplan zijn maatregelen gegroepeerd langs drie actielijnen:

1. **Bouwen aan ketensturing** richt zich op de omslag naar marktgericht produceren, door nieuwe producten en ketens te ontwikkelen en bestaande ketens te versterken.
2. **Revitalisering en innovatie** focust op het enerzijds verantwoord laten stoppen van varkensbedrijven zonder toekomstperspectief en het saneren van oude stallen en locaties en anderzijds op het borgen van voldoende ontwikkelperspectief en innovatiekracht bij blijvers.
3. **Kostenreductie** beoogt o.a. door mestverwerking en -verwaarding de kosten voor varkenshouders te reduceren.

In de afgelopen periode is door de Coalitie Vitale Varkenshouderij, gewerkt aan de uitvoering van het actieplan en de drie actielijnen. Hiertoe zijn verschillende regelingen en projecten uitgevoerd met ondersteuning vanuit de Europese crisismiddelen voor de varkenshouderij:

- De Regeling Stimulering Mestverwerking in samenwerking met ZuivelNL, in het kader waarvan 13 mestverwerkingsinitiatieven zijn ondersteund die momenteel in het stadium van realisatie verkeren.
- Met de regeling Ketenconcepten zijn vijftien groepen varkenshouders en hun ketenpartners ondersteund in de verdere uitwerking van marktgerichte concepten.
- De Regeling Ruimtelijke Omgevingskwaliteit (ROK) heeft ertoe geleid dat 27 varkensbedrijven zijn beëindigd en daardoor een bijdrage hebben geleverd aan het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving.
- De Regeling Ketenkwaliteitssysteem Holland Varken heeft ertoe geleid dat inmiddels 80% van de varkenshouders een overeenkomst heeft gesloten met een controlerende instantie om te kunnen voldoen aan het Normenkader van Holland Varken. Daarmee is de basis gelegd voor een basiskwaliteitssysteem dat door de varkenshouders en slachterijen zelf met voorschriften en procedures is ingericht.

In de afgelopen periode is hard gewerkt om de varkenshouderijsector toekomstbestendiger te maken. Er zijn echter nog forse **extra** stappen nodig die een impact hebben op de hele keten. Daarnaast zorgen diverse ontwikkelingen ervoor dat een actualisering van het actieplan uit 2016 urgent is.

1.2 Urgentie actualisering

Vier ontwikkelingen zijn aanleiding geweest tot het actualiseren van het Actieplan:

- Om samen invulling en sturing te geven aan de opgave van vitalisering van de varkenshouderij, is de **CoViVa uitgebreid** met vier belangrijke ketenpartners: **VION, ForFarmers, Agrifirm en Topigs Norsvin**, als marktleiders in de betreffende schakels van de keten. Ook zij onderschrijven de urgentie van een integrale aanpak van de verduurzaming en de versterking van de concurrentiekracht van de varkensketen. Actualisering van het actieplan doet recht aan de visie en kennis van deze nieuwe partners in de CoViVa en dat heeft geresulteerd in dit meerjarig **programma**, waarmee de uitgebreide Coalitie een duurzame transitie in de sector en keten op gang wil brengen.
- De Minister van LNV heeft in september 2018 de visie op Landbouw, Natuur en Voedsel “Waardevol en verbonden” uitgebracht waarin het begrip **Kringlooplandbouw** centraal staat. Vanuit het perspectief van de varkenshouderij staan hierin drie elementen centraal: (1) verkleinen en sluiten van de nutriëntenkringloop via veevoeding, (2) varkens huisvesten in integraal duurzame stal- en houderijsystemen die schadelijke emissies in stallen en naar de leefomgeving sterk verminderen of voorkomen en (3) mestverwaarding versnellen als basis voor kringlooplandbouw door evenwichtsbemesting, afbouw van het gebruik van kunstmest uit fossiele bronnen en betere benutting van de mineralen uit dierlijke mest. Ook vanuit deze invalshoek is het belangrijk dat de varkenssector een heldere visie voor de toekomst neerzet. Het Programma Vitale Varkenshouderij vormt de basis voor de uitwerking van de LNV-visie voor de varkensketen.

- In het **Regeerakkoord** heeft het kabinet aangegeven dat ze zich inzet voor het reduceren van de gezondheids- en leefomgevingsrisico's en voor de verduurzaming van de varkenshouderij. Hierbij staan het verbeteren van de leefomgeving, het reduceren van de impact van de varkenshouderij op het klimaat, het verbeteren van diergezondheid en dierenwelzijn, bevorderen van innovatie en ondernemerschap en de inzet op continuïteit van de gezinsbedrijven centraal. Voor het reduceren van de impact van de varkenshouderij op de leefomgeving in de Concentratiegebieden Zuid en Oost heeft het kabinet €160 miljoen beschikbaar gesteld om via een saneringsregeling vestigingen van varkensbedrijven in gebieden met geuroverlast te beëindigen (€120 miljoen) en om te investeren in brongeerichte maatregelen in stallen om geur en schadelijke emissies substantieel te verminderen (€40 miljoen). In reactie op het **Urgenda-vonnis** heeft het kabinet in juni 2019 het budget voor de saneringsregeling met €60 miljoen verhoogd om extra reductie te realiseren van broeikasgassen en andere emissies, die een negatieve impact op de leefomgeving hebben.
- In juni 2019 heeft het kabinet het **Klimaatakkoord** gepresenteerd. Hierin zijn afspraken gemaakt door alle relevante partners om de broeikasgasemissies in de landbouw (waaronder de varkenshouderij) substantieel te verminderen. Een conceptversie van dit Programma Vitale Varkenshouderij is de inbreng van de varkensketen geweest in het Klimaatakkoord voor landbouw en landgebruik. Een nog nader te bepalen deel van de extra middelen, die door het kabinet zijn gereserveerd voor landbouw en landgebruik van circa één miljard (2020-2030), is bestemd voor de varkenshouderij.

Deze ontwikkelingen vormen de aanleiding om de doelstellingen van het actieplan uit 2016 te herijken, het commitment voor de uitvoering te verbreden, de uitvoeringplannen te actualiseren, concrete acties en projecten met elkaar af te spreken en te komen tot een professionele uitvoeringsstructuur. De Coalitie gaat met de uitvoering van vele opgaven en acties aan de slag, op basis van het meerjarig commitment van de partners in de Coalitie om ook andere partners en organisaties uit te dagen om deel te nemen. Er is dus sprake van een meerjarig **Programma Vitale Varkenshouderij** dat een dynamisch karakter kent doordat projecten op korte termijn worden uitgevoerd, maar ook omdat zich nieuwe acties of maatregelen kunnen voordoen.

1.3 Route naar 2023

De CoViVa hanteert voor de uitvoering van dit Programma een tijdsperiode van vier jaar, die de stevige basis moet leggen voor een langjarige aanpak, zoals die in de LNV-visie en het Klimaatakkoord is verwoord. De urgentie om versnelling in de vitalisering van de varkenshouderij te realiseren is groot. De overheid en andere maatschappelijke partners hebben hun stip op de horizon gezet, en ketenpartners zijn georganiseerd en gemotiveerd om stappen voorwaarts te maken. Nu is hét moment om door te pakken. De Coalitie Vitale Varkenshouderij nodigt andere partijen uit om zich aan te sluiten om de ambities van de route naar een in alle opzichten toekomstbestendige varkenshouderij om te zetten in concrete acties en resultaten.

Na de periode van vier jaar vindt er een evaluatie van het Programma en van enkele (subsidie)regelingen plaats om te bepalen of aan de gestelde doelen is voldaan. Dat betekent ook dat in de komende jaren de voortgang gemonitord wordt om tijdig bij te kunnen sturen (zie paragraaf 3.3).

Op basis van het Klimaatakkoord en het Uitvoeringsplan kringlooplandbouw wordt in dit Programma ook een 'doorkijk' gemaakt naar 2030.

2 Onze route

2.1 Ambitie vitale varkenshouderij

De Nederlandse varkenshouderij bevindt zich in een transitiefase. Ze kan en wil zich de komende jaren verder ontwikkelen naar een duurzame topsector die zorg draagt voor een vitale leefomgeving, een gezond milieu en goede voeding. Een sector die mondiaal koploper is in een duurzaam circulaire landbouw. Met deze transitie wil de Nederlandse varkensketen zich met een transparante ketenproductie internationaal onderscheiden op het gebied van nutriënten- en mineralenkringlopen, voedselkwaliteit, gezonde dieren, dierenwelzijn en CO2-footprint.

De CoViVa pakt deze uitdaging ketenbreed op en gaat via dit Programma actief sturing en uitvoering geven aan de noodzakelijke transitie naar een in alle opzichten toekomstbestendige varkenshouderij. Dit is een varkensketen die gebouwd is op vijf ambities die gezamenlijk de koers voor de toekomst bepalen:

- a. Goede zorg voor de leefomgeving.
- b. Centrale positie in de circulaire economie.
- c. Erkende bijdrage aan klimaat en energietransitie.
- d. Robuuste en gezonde varkens in een diervriendelijke houderij.
- e. Mondiaal koploper in marktgerichtheid en ketensamenwerking.

De vijf ambities, de onderliggende opgaven en de route om deze te realiseren zijn hieronder uitgewerkt.

De Nederlandse varkenshouderijketen is een dynamische keten met een mondiale marktpositie, waarbij de varkenshouders aan de basis staan van een keten van substantieel economisch belang. Zo biedt de keten werkgelegenheid aan 26.000 personen, niet alleen in de varkenshouderij, maar bijvoorbeeld ook bij slachterijen, de veevoederindustrie, stallenbouw, fokkerij en transport. De varkenshouderijketen levert een jaarlijkse bijdrage aan de productiewaarde van de nationale economie van zo'n €6,8 miljard. Een belangrijk deel van die waarde (60%) wordt gerealiseerd door export naar het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, China, Italië en Japan.

Bedrijven in de Nederlandse varkenshouderijketen zijn internationaal toonaangevend en investeren volop in vernieuwing en verduurzaming. Enkele voorbeelden van de private partners van de Coalitie:

- In 2017 zijn de investeringen op varkensbedrijven, na een dal in 2016, weer gestegen tot gemiddeld €66.000 per bedrijf. Uitgaande van 3.500 ondernemers betekent dit een totaal investeringsvolume van €230 miljoen. Er werd vooral geïnvesteerd in gebouwen en installaties, zoals milieuvriendelijke stallen en luchtwassers, om aan milieueisen te voldoen.

- VION heeft sinds 2017 investeringsplannen opgestart van meer dan €75 miljoen gericht op traceerbaarheid, een betere verwaarding van haar producten, dierenwelzijn en modernisering van slachterijen. Het bedrijf zet bovendien in op de ontwikkeling van onderscheidende marktconcepten via haar Good Farming-aanpak en met vier Good Farming-marktconcepten, waaronder biologisch varkensvlees.
- Agrifirm heeft in 2018 een investeringsproject van €28 miljoen afgerond gericht op modernisering van haar varkensvoerproductielocatie in Veghel. Het bedrijf is in staat om aanvoer van grondstoffen naar deze locatie dermate te organiseren dat 80% plaatsvindt via de binnenvaart en slechts 20% over de weg vervoerd wordt.
- ForFarmers heeft in 2018 besloten om €4,8 miljoen te investeren in de bouw van een duurzame biomassacentrale voor de energiebehoefte van haar fabriek in Lochem. De centrale zal worden gestookt met houtsnippers die vrijkomen bij het onderhoud van houtwallen, hagen en bospercelen in de Achterhoek. Hiermee realiseert ForFarmers een afname van 95% van de CO2-footprint van de geproduceerde stoom in de voerfabriek in Lochem ten opzichte van stoomproductie met behulp van aardgas.
- Agrifirm en ForFarmers investeren samen met alle veevoederbedrijven (via brancheorganisatie Nevedi) jaarlijks miljoenen in onderzoek naar innovaties in veevoerders. Bovendien worden via het Mest Investerings Fonds investeringen ondersteund van private bedrijven die jaarlijks enkele tientallen miljoenen investeren in mestverwerking en mestverwaarding verspreid over het land.
- Fokkerij-organisatie Topigs Norsvin investeert jaarlijks (wereldwijd) circa €20 miljoen in R&D, waarvan een aanzienlijk deel in Nederland. Die inspanningen zijn voor een belangrijk deel gericht op robuuste, gezonde varkens. In deze onderzoeks- en ontwikkelingsinspanningen spelen big data een steeds belangrijkere rol. Topigs Norsvin werkt op dit gebied samen met collega-fokkerijorganisaties Hendrix Genetics, CRV en Cobb in het Breed4Food partnership. De vier bedrijven hebben onder andere gezamenlijk geïnvesteerd in een computerpark om grote hoeveelheden fokkerijdata te kunnen verwerken (genomics).
- De Rabobank investeert op verschillende manieren in projecten die de toekomstbestendigheid van de varkenshouderij versterken. Een concreet voorbeeld hiervan zijn de investeringen in de Regeling OmgevingsKwaliteit (ROK).
- Het ministerie van LNV zet in op passende wetgeving en het verkennen van de mogelijkheden tot verbreding van het AVV instrumentarium.

Kortom, de varkenshouderijketen is al bezig om de transitie te maken naar een marktgerichte keten met hoge duurzaamheidsprestaties. Met dit Programma worden de investeringen van individuele bedrijven aangevuld met **extra acties die uitgaan van een collectieve en ketenbrede aanpak** en aangestuurd vanuit de Coalitie Vitale Varkenshouderij. De ingezette transitie op de vijf sporen van dit Programma moeten nu versneld en steviger opgepakt worden.

2.2 Goede zorg voor de leefomgeving

Ambitie

De Coalitie Vitale Varkenshouderij staat voor een varkenshouderij met zorg voor de leefomgeving: een varkenshouderij waarbij omwonenden van varkensbedrijven - maar ook varkens-

houders en hun medewerkers - geen nadelige effecten ondervinden van het houden van varkens. Omwonenden ervaren geen geuroverlast van de bedrijven. Negatieve effecten van varkensbedrijven op kwetsbare natuurgebieden zijn vergaand verminderd door afname van stikstofemissies. Varkensbedrijven zijn zorgvuldig ingepast in de omgeving en versterken de structuur en biodiversiteit van een vitaal en duurzaam platteland. Investerings in het terugdringen van emissies hebben een positieve invloed op het stalklimaat en daardoor ook op de gezondheid van dieren dat vervolgens weer leidt tot betere (economische) bedrijfsresultaten. De varkenshouderijbedrijven zijn moderne (gezins-)bedrijven, divers van vorm en omvang. Bedrijfsontwikkeling en schaalvergroting blijven mogelijk, maar altijd gekoppeld aan wat past in de leefomgeving en met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit. Bedrijfsspecifiek maatwerk maakt varkenshouderijbedrijven van toegevoegde waarde in en voor de omgeving.

Opgaven en doelstellingen

De belangrijkste opgaven die de CoViVa ziet in relatie tot deze ambitie zijn:

1. Verbetering van de leefomgeving door het **saneren van bedrijfslocaties die geuroverlast veroorzaken** in de regio's Zuid en Oost van de meststoffenwet. Dit vindt plaats aan de hand van de door het Ministerie LNV uit te voeren Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Srv). De Srv wordt ondersteund door flankerend beleid vanuit provincies en gemeenten. Deelnemende varkenshouders ontvangen een marktconforme vergoeding voor de varkensrechten en een vergoeding voor het waardeverlies van stallen die worden gesloopt.
2. **Systeeminnovaties** en het ontwikkelen van nieuwe stalssystemen met brongerichte emissiebeperkende maatregelen in bestaande en nieuwe stallen. Hierbij wordt in de komende jaren toegewerkt naar het verder reduceren van de uitstoot van milieubelastende stoffen zoals ammoniak, broeikasgassen, geur en fijnstof. Er worden nieuwe stalconcepten ontwikkeld, die passen bij een diervriendelijke houderij, bij wensen van de markt en consument, die invulling geven aan brandveiligheid, met robuuste en gezonde dieren en die een bijdrage leveren aan het behalen van milieu- en klimaatdoelen en de circulaire economie.

Doelstellingen			
	2022	2025	2030
1. Saneringsregeling	Afgeronde regeling 'warme sanering varkenshouderij'		
2. Innovatiespoor	Per varkenscategorie 3 tot 5 brongerichte emissiebeperkende stalmaatregelen met als minimale emissiereductiedoelstelling per dierplaats	Toepassing brongerichte emissiebeperkende stalmaatregelen in 22,5% van de stallen (7,5% per jaar in periode van 3 jaar), onder voor-	Per varkenscategorie 3 tot 5 brongerichte emissiebeperkende stalmaatregelen met als minimale emissiereductiedoelstelling per dierplaats (t.o.v. een traditionele stal

Doelstellingen			
	2022	2025	2030
	(t.o.v. een traditionele stal zonder emissie maatregelen): • Ammoniak: -75% • Broeikasgassen: -80% • Geur: -50% • Fijnstof en endotoxinen: -30% • Stallucht: maximaal 20 ppm ammoniak en 3.000 ppm CO2 Dit gaat om gemiddelde waarden. Elk bedrijf is uniek en vraagt om maatwerk.	waarde van voldoende stimuleringsmaatregelen en tijdige beschikbaarheid van vergunningen	zonder emissie maatregelen): • Ammoniak: -85% • Broeikasgassen: -90% • Geur: -70% • Fijnstof en endotoxinen: -50% • Stallucht: maximaal 20 ppm ammoniak en 3.000 ppm CO2 Toepassing brongeorichte emissie beperkende stalmaatregelen in 60% van de stallen (7,5% per jaar in periode van 8 jaar), onder voorwaarde van voldoende stimuleringsmaatregelen en beschikbaarheid van vergunningen

Context en strategische overwegingen

- De Coalitie heeft in samenwerking met het Ministerie van LNV, de provincies Noord-Brabant, Limburg, Gelderland, Overijssel en Utrecht en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) in juli 2018 het **Hoofdlijnenakkoord Warme Sanering Varkenshouderij** gesloten. Hierin zijn afspraken gemaakt om enerzijds de meest urgente geuroverlast door de varkenshouderij te verminderen en anderzijds een forse stimulans te geven aan een verdere verduurzaming van de varkenshouderij om zodoende te kunnen komen tot een vitale sector. Hiervoor is een tweesporen aanpak ontwikkeld met de **saneringsregeling** en het **innovatiespoor**. Deze aanpak biedt een balans tussen sanering en ontwikkeling en richt zich op een vitale varkenshouderij met een internationaal afzetperspectief.
- Het in de praktijk brengen van de saneringsregeling en het innovatiespoor wordt door overheden gefaciliteerd door **flankerend beleid**. Hierbij staan vier zaken centraal:
 - Stoppende varkenshouders worden ondersteund om een ander toekomstperspectief te vinden (werk naar werk, scholing etc.).
 - Maatregelen worden genomen om waar mogelijk tot herbestemming van locaties te komen van gestopte bedrijven (herbestemming woningen, herbestemming van bedrijfsgebouwen die niet gesloopt hoeven te worden, ruimte voor ruimte, regelingen sloop- en asbestsanering etc.).

- Bedrijven op locaties zonder (geur)overlast en met milieuruimte (stikstof) krijgen de ruimte voor bedrijfsontwikkeling en schaalvergroting om nieuwe stalconcepten te kunnen toepassen. Dit vergt regionaal maatwerk met een belangrijke rol voor gemeenten en provincies in de zoektocht naar geschikte locaties en vergunningverlening. De ontwikkeling en toepassing van brongerichte emissiebeperkende maatregelen beperkt de ammoniakemissie door de varkenshouderij. De varkenshouderij creëert hiermee haar eigen ontwikkelruimte, wat een prikkel geeft tot verdere verduurzaming. Door het creëren van milieuruimte wil de Coalitie Vitale Varkenshouderij ook een positieve bijdrage leveren aan de oplossing voor de stikstofproblematiek na het vervallen van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), als dit past binnen de toekomstige regels van intern en extern salderen.
- Effecten van innovaties inzake stalsystemen op milieu, natuur, welzijn en gezondheid van mens en dier moeten worden getoetst en, bij succes, versneld vastgelegd worden in wet- en regelgeving door daarvoor verantwoordelijke instanties. Dit vereist flexibiliteit en pragmatisch handelen van overheden zodat de uitrol van innovatieve stalsystemen daadwerkelijk in beweging zal komen.
- De Coalitie verwacht dat de saneringsregeling zal leiden tot een krimp van de varkensstapel. Deze krimp heeft ook gevolgen voor de varkensketen in zijn totaliteit. Ook in andere schakels van de keten (met name voerleveranciers en slachterijen) zullen bedrijven zich moeten aanpassen aan de gewijzigde omstandigheden. Het kunnen investeren in concurrentiekracht en verduurzaming kan in gevaar komen wanneer het aantal varkensplaatsen fors terugloopt. Het opbouwen van een stabiel portfolio van internationale afnemers vraagt om schaalgrootte en op maat geformeerde productmixen. Varkensvlees moet zich in de komende jaren sterk ontwikkelen van een bulkproduct naar onderscheidende producten op basis van marktconcepten, waarbij voedselkwaliteit- en veiligheid en duurzaamheid de kernwaarden vormen. Door de ontwikkeling van dergelijke ketenconcepten en nieuwe markcombinaties nemen de indirecte kosten toe (onderzoek, productontwikkeling, marktbenadering, voersamenstelling, diervriendelijke huisvesting). Daarvoor moet de Nederlandse varkenshouderij voldoende kritische massa houden om het koploperschap op duurzaamheid en circulaire kringlooeconomie te kunnen vasthouden en versterken.
- In het Hoofdlijnenakkoord Warme Sanering Varkenshouderij is afgesproken dat de Co-ViVa het initiatief neemt voor een meerjarig **innovatie- en versnellingsprogramma** Zorg voor de Leefomgeving voor een brongerichte verduurzaming van stallen. Het richt zich op een verbetering van de leefomgeving en op de kwaliteit van het stalklimaat. Het stimuleert innovaties en ondersteunt investeringen waarmee ongewenste emissies bij de bron worden aangepakt. Daarbij gaat het om maatregelen in te renoveren bestaande stallen, maar ook om de bouw van nieuwe stallen, met speciale aandacht voor innovaties waarbij mest snel uit de stal wordt verwijderd en direct regionaal wordt verwerkt in gesloten systemen. In de aanpak wordt ook aandacht gegeven aan het stimuleren van verdere ontwikkeling van (realtime) meet- en regelsystemen (i.e. sensoren) voor bepaling van het effect op stalklimaat en emissie naar milieu en voor de bepaling van het effect van een verbeterd stalklimaat op diergezondheid en de prestaties van dieren en managementinstrumenten die hierop aansluiten.
- De doelstelling om 7,5% van de stallen op jaarbasis te vervangen of aan te passen is zeer ambitieus. Hiervoor is een aanzienlijke versnelling ten opzichte van het gemiddelde vervangingspercentage noodzakelijk. Voorwaardelijk voor een versnelde uitrol van nieuwe stalsystemen is niet alleen de beschikbaarheid van voldoende financiële middelen

maar ook **medewerking van Rijk, gemeenten en provincies** inzake het proces van testen en goedkeuren van nieuwe systemen (Rijk) en vergunningverlening door gemeenten en provincies om nieuwe stallen te kunnen bouwen. Het opstarten en implementeren van nieuwe stalsystemen en -toepassingen is een tijdrovend proces. Daarom is het belangrijk hier de druk op te houden, maar ook om met stalsystemen en -toepassingen aan de slag te gaan die al op korte termijn ingepast kunnen worden en al tot substantiële reducties van emissies kunnen leiden.

Acties

1a. Saneringsregeling	
Toelichting	Uitvoering van de regeling sanering varkenshouderijen gericht op het beëindigen van varkenshouderijlocaties die geuroverlast veroorzaken voor omwonenden in de concentratiegebieden Zuid en Oost van de Meststoffenwet. Hiertoe worden varkensrechten opgekocht en doorgehaald en worden stallen gesloopt.
Aard	Regeling
Trekker	Ministerie van LNV
Partners	Gemeenten en provincies verzorgen het flankerend beleid. CoViVa vraagt aandacht voor structuur en economische massa varkenshouderijketen.
Budget	€180 miljoen
Financiering	Ministerie LNV: Regeerakkoord (€120 miljoen) en Urgenda-middelen (€60 miljoen)

1b. Flankerend beleid saneringsregeling	
Toelichting	Conform het hoofdlijnenakkoord zullen gemeenten in samenwerking met provincies en ketenpartners op drie thema's flankerend beleid uitvoeren: • Begeleiden en ondersteunen stoppende varkenshouders. • Herbestemming van locaties (tegengaan verrommeling). • Ruimte bieden voor bedrijfsontwikkeling op locaties zonder (geur)overlast.
Aard	Beleid en uitvoeringskracht
Trekker	Gemeenten en provincies voor flankerend beleid inzake ondersteuning van stoppende varkenshouders, herbestemming locaties en ruimte bieden voor bedrijfsontwikkeling op locaties zonder (geur)overlast. Het Rijk voor aanpassing wet- en regelgeving inzake innovaties in stalsystemen.
Partners	Adviseurs en deskundigen van CoViVa en andere partners
Budget	Hoofdzakelijk personele inzet en incidenteel middelen voor herontwikkeling van locaties. Kwantitatieve omvang onbekend.
Financiering	Gemeenten en provincies

2a. Innovatie- en investeringsprogramma zorg voor de leefomgeving

Toelichting	Het programma omvat de volgende activiteiten: - Opstellen en uitvoeren van een meerjarig programma, aansturing en coördinatie door de Werkgroep innovatieprogramma leefomgeving varkenshouderij - Inventarisatie aangrijpingspunten en mogelijke brongerichte emissiebeperkende maatregelen in bestaande en nieuwe varkensstallen, uitgesplitst naar de diverse varkenscategorieën. - Het operationeel ondersteunen van initiatieven van brongerichte emissiebeperkende maatregelen in de varkenshouderij, het stimuleren van de ontwikkeling van nieuwe initiatieven in de vorm van samenwerkingsverbanden tussen varkenshouders en agro MKB-ondernemingen, het vergroten van draagvlak en kennisverspreiding naar ondernemers, adviseurs, erfbetreders, gemeenten en provincies. - Het inventariseren van knelpunten en het opstellen van voorstellen die leiden tot een i. versnelling van het innovatieproces, ii. een versnelling van de wettelijke erkenning van nieuwe brongerichte staltechnieken en daarmee de vergunningverlening en de toepassing in de praktijk en iii. de borging van innovatieve technieken in stallen.
Aard	Programma
Trekker	CoViVa
Partners	LNV, I&W, provincies, stalinrichters
Budget	Zie 2b
Financiering	Programmabudget CoViVa

2b. Financiële instrumenten programma Zorg voor de leefomgeving

Toelichting	Het uitwerken van financiële instrumenten (LNV-subsidieregeling, privaat revolving fonds). De LNV-subsidieregeling bestaan uit vier kernelementen: <i>Bestaande stalsystemen en mest</i>: dit betreft subsidies voor innovatie- en pilotprojecten in bestaande stalsystemen, mestopslagen en nieuwe mestbewerkingsinstallaties, waarbij op representatieve schaal proof of principle concepten van brongerichte, emissiebeperkende maatregelen worden ontwikkeld en getest. <i>Nieuwe stalsystemen</i>: subsidies voor innovatie- en pilotprojecten naar integrale, brongerichte, emissiebeperkende maatregelen in nieuwe stalconcepten (systeeminnovaties) en naar meet- en sensortechnologie voor het realtime meten van stalemissies en de kwaliteit van de stallucht. <i>Metingen</i>: subsidies voor metingen van de stalluchtkwaliteit en voor emissiemetingen uit stallen en mestbehandelingsinstallaties op veehouderijen. Het doel is het bepalen van het emissie reducerende effect van nieuwe brongerichte maatregelen. Op basis hiervan worden voor de brongerichte maatregelen emissie-factoren vastgesteld en worden deze maatregelen erkend en opgenomen in de milieuregelgeving. <i>First movers</i>: subsidie voor investeringsprojecten gericht op de eerste marktintroductie en investering in nieuwe erkende brongerichte emissiebeperkende
-------------	--

2b. Financiële instrumenten programma Zorg voor de leefomgeving

	maatregelen in stallen, mestopslagen en mestbewerkingsinstallaties op veehouderijen voor de zogenaamde first movers. Hiermee worden first movers gecompenseerd voor de onzekerheid van de mate waarin investeringen terugverdiend kunnen worden en wordt een deel van de onrendabele top vergoed. Het private revolverend fonds stelt achtergestelde leningen beschikbaar voor het versnellen van de uitrol van nieuwe bewezen brongerichte stalsystemen.
Aard	Regeling Ministerie LNV, private fondsen en projectorganisatie CoViVa
Trekker	- Ministerie LNV: subsidieregeling - CoViVa: fondsen en projectorganisatie
Partners	Stalinrichters, kennisinstellingen, varkenshouders en Ministerie I&W
Budget	De vier kernelementen van het innovatiespoor hebben een eigen budget: €15 miljoen €8 miljoen €7 miljoen €10 miljoen Dit budget (€40 miljoen) wordt gefinancierd door het Rijk. Voor deze actie stelt CoViVa €26 miljoen beschikbaar waarvan €2 miljoen cash ten behoeve van uitvoering en €24 miljoen in fondsvorm voor uitrol. Zie hieronder.
Financiering	De kernelementen van het innovatiespoor worden als volgt gefinancierd: - Ministerie LNV: €40 miljoen (zie onderverdeling budget a t/m d) - CoViVa: €24 miljoen vanuit revolverend fonds (achtergestelde leningen) primair om uitrol van technieken en systemen te versnellen. - CoViVa: €2 miljoen cash-middelen voor opzetten van een efficiënte projectorganisatie. - Financiële middelen uit de Klimaatenvelop en bestaande en nieuwe regelingen zoals Vamil/MIA

2.3 Centrale positie in de circulaire economie

Ambitie

De Coalitie Vitale Varkenshouderij staat voor een varkenshouderij waarin circulaire economie centraal staat. Het varken is het ultieme kringloopdier en levert een essentiële bijdrage aan de Nederlandse circulaire economie. De sector heeft de ambitie om een belangrijke bijdrage te leveren aan het verminderen van de competitie 'feed - food - fuel', en het optimaal sluiten van de mineralen kringloop. Het varken is het ultieme kringloopdier omdat varkens maximaal gevoerd worden met producten die niet geschikt zijn voor humane consumptie, het varken reststromen omzet in hoogwaardige dierlijke eiwitten en doordat mest verwerkt en verwaard wordt om de bodemvruchtbaarheid van landbouwgronden te verbeteren.

Opgaven en doelstellingen

De belangrijkste opgaven die de Coalitie ziet in relatie tot deze ambitie zijn:

1. Maximale inzet van grondstoffen die niet geschikt zijn voor humane consumptie in de veevoederindustrie. Dit betekent het vergroten van het aandeel rest- en bijproducten uit de humane voedingsketen en “human inedible” (niet geschikt voor humane consumptie) grondstoffen in veevoer. Daarnaast is het ontwikkelen en toepassen van alternatieve eiwitrijke veevoergrondstoffen zoals veilig diermeel, synthetische aminozuren (uit fermentatie geproduceerd), algen en wieren, insecten en alternatieve teelten mogelijk kansrijk om de productie van **veevoedergrondstoffen te onttrekken aan de competitie ‘feed - food - fuel’**.
2. Het **verkleinen en sluiten van nutriëntenkringlopen** door maximale inzet van veevoergrondstoffen die lokaal, regionaal of in Europa zijn geteeld en verminderde afhankelijkheid van de import van veevoergrondstoffen uit derde landen. Internationaal overeengekomen kwaliteit- en duurzaamheidseisen zijn leidraad voor het toepassen van grondstoffen uit derde landen in het veevoer.
3. Sluiten van nutriëntenkringlopen door de mestverwerkingsketen te versterken en te professionaliseren. Streven is om op termijn alle **varkensmest volledig te verwaarden** naar hoogwaardige meststoffen en groene energie. Dit vereist transitie van de mestketen met een centrale rol voor professionele bedrijven met circulaire mestverwaarding als kernactiviteit.
4. Door het realiseren van deze doelstellingen wordt de **carbon footprint** van de keten substantieel verkleind. De Coalitie wil die ontwikkeling monitoren (zie volgende paragraaf)

Doelstellingen			
	2022	2025	2030
1. Veevoedergrondstoffen ²	• Gebruik grondstoffen niet geschikt voor humane consumptie 83% • Gebruik grondstoffen van regionale/Europese oorsprong: 73%	• Gebruik grondstoffen niet geschikt voor humane consumptie 85% • Gebruik grondstoffen van regionale/Europese oorsprong: 75%	• Gebruik grondstoffen niet geschikt voor humane consumptie 90% • Gebruik grondstoffen van regionale/Europese oorsprong: 80%

² Doelstellingen inzake veevoedergrondstoffen zijn afhankelijk van de definitie van ‘niet voor humane consumptie geschikte grondstoffen’ en ‘grondstoffen van regionale oorsprong’. Ook voor de monitoring van onderliggende acties is een juiste definitie van belang. In acties 1 en 2a wordt hieraan aandacht besteed.

Doelstellingen			
	2022	2025	2030
2. Mestverwaarding	Behoudens mest die op het bedrijf of 1 op 1 kan worden afgezet aan andere landbouwers in de regio, wordt het overblijvende aandeel van het mestoverschot van varkenshouderijen verwaard tot waardevolle meststoffen, kunstmestvervangers en groene energie: • Zuid: 70% • Oost 60% • Overig: 20%	Behoudens mest die op het bedrijf kan worden of 1 op 1 kan worden afgezet aan andere landbouwers in de regio, wordt het overblijvende aandeel van het mestoverschot van varkenshouderijen verwaard tot waardevolle meststoffen, kunstmestvervangers en groene energie: • Zuid: 80% • Oost 75% • Overig: 50%	Behoudens mest die op het bedrijf of 1 op 1 kan worden afgezet aan andere landbouwers in de regio, wordt het overblijvende aandeel van het mestoverschot van varkenshouderijen verwaard tot waardevolle meststoffen, kunstmestvervangers en groene energie: • Zuid: 100% • Oost 100% • Overig: 100%

Context en strategische overwegingen

- De veevoederindustrie zet volop in op het verminderen van de competitie 'feed - food - fuel'. Schattingen laten zien dat het aandeel grondstoffen dat niet geschikt is voor humane consumptie in de veevoederindustrie circa 80 procent bedraagt. Hiertoe behoren onder andere de reststromen uit de voedingsmiddelenindustrie waar de veevoederindustrie in het kader van circulaire economie reeds veelvuldig gebruik van maakt. Momenteel is circa 30% van de grondstoffen voor droog mengvoer een **bijproduct van de voedingsmiddelenindustrie**. Daarnaast wordt 10% van de voederbehoefte van de varkenshouderij ingevuld met vochtrijke voeders. Dit betreft restproducten uit de voedingsmiddelenindustrie. Het is de verwachting dat deze percentages zullen stijgen, omdat uit de voedingsmiddelenindustrie een uitbreiding van het aanbod wordt verwacht.
- De Nederlandse diervoederindustrie is qua grondstofvoorzieningen sterk georiënteerd op de Europese markt. De Grondstoffenwijzer (2019) van brancheorganisatie Nederlandse Vereniging voor de Diervoederindustrie (Nevedi) laat zien dat bijna **70% van de diervoedergrondstoffen** die de Nederlandse diervoederindustrie wordt gebruikt, **afkomstig is uit Europa**. Import uit landen buiten Europa betreft bijvoorbeeld palmpitschilfers (uit voornamelijk Azië) maar ook palmolie en sojaschroot. Om **verantwoord en duurzaam gebruik** van palmolie te stimuleren, wordt palmolie voor in Nederland geconsumeerde dierlijke producten door Nevedi-leden op duurzaamheid afgedekt middels certificaten. Nevedi-leden zetten zich tevens in voor gebruik van duurzame soja (op basis van internationale richtlijnen).
- De meest recente inventarisatie (2018) van het Nederlands Centrum voor Mestverwaarding (NCM) laat zien dat er voldoende mestverwerkingscapaciteit beschikbaar is om op basis van de huidige regelgeving het mestoverschot in Nederland te verwerken. Desalniettemin is er sprake van **druk op de mestmarkt** wegens o.a. de moeizame export naar

Duitsland. Gefaciliteerd door het NCM worden nieuwe afzetmarkten ontsloten, binnen en buiten Europa, om ook in de toekomst voldoende mestverwerking en -export te realiseren. Dat is van groot belang omdat de verwerkingskosten voor varkenshouders nog steeds hoog zijn.

- De mestketen staat voor de uitdaging om de technologie in mestverwerking door te ontwikkelen tot **mestverwaarding** waarbij een waardevol mestproduct wordt geleverd. Dit is namelijk essentieel in het realiseren van kringlooplandbouw, het verbeteren van milieuprestaties en het economisch vitaal houden van de landbouwsector.
 - Een voorbeeld is de pilot '**Kunstmestvrije Achterhoek**' waar zoveel mogelijk gebruik gemaakt wordt van herwonnen regionale nutriënten uit dierlijke mest als vervanger voor kunstmest om de bemestingspraktijk duurzamer te maken. In 2018 testten 10 boeren in de Achterhoek de nieuwe meststoffen op hun land waarna dit aantal geleidelijk wordt uitgebreid tot circa 150 in 2020. De effecten van de nieuwe meststoffen op de gewasgroei en kwaliteit van de bodem worden onderzocht door de WUR. Ook voor andere regio's en verwerkingsinitiatieven zullen dergelijke proeven uitgevoerd moeten worden om een optimale afstemming te vinden tussen nieuwe meststoffen en (regionale) landbouwkundige werking.
 - Daarnaast doet het samenwerkingsverband **NL-Next Level Mest Verwaarding** onderzoek naar de voorwaarden voor een optimaal functionerende duurzame mestverwaardingsketen. Het betrokken consortium bestaat naast Coalitiepartners Agrifirm en ForFarmers uit Darling Ingredients International, De Heus, VanDrie Group, Friesland-Campina en de WUR. Het programma richt zich zowel op technologieontwikkeling als de wijze waarop de transitie naar een goed functionerend, toekomstbestendige keten van mestverwaarding met één/of enkele grote spelers kan ontstaan. De CoViVa zorgt ervoor dat haar initiatieven inzake mestverwaarding voortbouwen op de activiteiten van NL-Next Level Mest Verwaarding.
- In het licht van de transitie naar een goed functionerende, toekomstbestendige keten van mestverwaarding is een centrale rol gewenst voor **professionele bedrijven** met mestverwaarding als kernactiviteit. De private partners van de Coalitie zijn van mening dat mestverwerking op landelijk niveau georganiseerd moet worden, waarbij mestoverschotten door varkenshouders gebundeld en met langdurig commitment worden aangeboden aan professionele initiatieven, die door de verzekerde inbreng van voldoende mest ook continuïteit kan worden geboden en daardoor ook de financiële ruimte krijgen om te investeren en te innoveren. In het kader van de lopende herbezinning van het mestbeleid wordt onderzocht of het wenselijk en mogelijk is om verplicht te stellen dat varkenshouders hun overschotmest centraal registreren en aanbieden bij een **nationale mestcoöperatie**. Door een landelijke aansturing worden regionale initiatieven (coöperaties) professioneel ondersteund. De landelijk geregistreerde mestoverschotten zullen vervolgens regionaal worden toegedeeld aan verwerkingsbedrijven, bijvoorbeeld via tenders. De nationale mestcoöperatie fungeert dus als schakel tussen varkenshouders en verwerkers zodat geen overige intermediairs meer nodig zijn. De Coalitie ontwikkelt een Masterplan met uitgangspunten en randvoorwaarden om een dergelijke systematiek in de praktijk te kunnen brengen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de inzichten uit NL-Next Level Mest Verwaarding waar de voorwaarden voor een dergelijke systematiek reeds worden onderzocht. Besluitvorming hierover zal plaatsvinden in het kader van de uitkomsten van de herbezinning van het mestbeleid en besluitvorming over het nieuwe mestbeleid eind 2019.

Acties

1. Vergroten inzet grondstoffen die niet geschikt zijn voor humane consumptie

Toelichting	Het vergroten van de inzet van grondstoffen die niet geschikt zijn voor humane consumptie in de veevoederindustrie vraagt om vier stappen: <i>Begripsvorming en volumebepaling</i>: allereerst is het van belang om tot een heldere definitie te komen van potentiële grondstoffen voor veevoerders die niet geschikt zijn voor humane consumptie. De definitie dient gedragen te worden door de keten en de maatschappelijke omgeving. Vervolgens wordt de beschikbaarheid, nu en in de toekomst, van dergelijke grondstoffen in kaart gebracht. <i>Benutten "human inedible" grondstoffen</i>: in kaart brengen van de kansen voor het gebruik van dergelijke inputs voor de veevoederindustrie. <i>Alternatieve veevoedergrondstoffen</i>: in beeld brengen van de mogelijkheden voor alternatieve eiwit- en energierijke veevoedergrondstoffen en ruwvoerders, met de nadruk op regionale/Europese grondstoffen. Denk aan wieren, algen en insecten. Een stappenplan wordt ontwikkeld om de toepassing van dergelijke grondstoffen te stimuleren. <i>Type varken, gezondheid, emissies en gedrag</i>: veranderingen in samenstelling van veevoeder dienen onderzocht te worden op de effecten op de gezondheid en het welzijn van het varken, maar ook zal gekeken worden naar de fosfaatefficiëntie in relatie tot grondstoffenkeuze. Gezocht wordt naar de ideale match tussen dier en voeding.
Aard	Onderzoek
Trekker	Veevoederindustrie
Partners	EFRA en kennisinstellingen
Budget	13 projectvoorstellen in ontwikkeling: €565.000 - Voor 9 projectvoorstellen nog geen budgetindicatie bekend
Financiering	- Deel van de €2 miljoen cash-middelen CoViVa gelabeld voor ambities 2 en 3 - TKI Agrifood en andere bronnen van cofinanciering

2a. Sluiten mineralenkringloop

Toelichting	Het sluiten van de mineralenkringloop wordt opgepakt via drie stappen: <i>Regionale of Europese sourcing</i>: betreft het in kaart brengen van de kansen voor het gebruik van meer regionale en Europese grondstoffen voor veevoerders (met inbegrip van effecten op o.a. dierenwelzijn, diergezondheid, ecologische footprint, kostprijs en nutritionele waarde). <i>Bewerken en verwaarden varkensmest</i>: kansen achterhalen voor het verwaarden van mest op een wijze waarop producten regionaal aangewend kunnen worden. Dit vereist een verkenning van de effecten van (de samenstelling van) nutriënten uit varkensmest op de bodem en het landbouwkundige gebruik. <i>Verlagen van het (ruw) eiwitgehalte</i>: een lager eiwitgehalte in varkensvoeding verlaagt de mestproductie en leidt tot meer geconcentreerde mest. Onderzoek dient de kansen hiervoor te achterhalen met inbegrip van impact op dierenwelzijn, ammoniakemissie, technische resultaten en carbon footprint.
Aard	Onderzoek

2a. Sluiten mineralenkringloop

Trekker	Veevoederindustrie
Partners	NCM, NL Next Level Mestverwaarding, kennisinstellingen
Budget	• 5 projectvoorstellen in ontwikkeling €310.000 • Voor 7 projectvoorstellen nog geen budgetindicatie bekend
Financiering	• Deel van de €2 miljoen cash-middelen CoViVa gelabeld voor deze ambitie • TKI Agrifood en andere bronnen van cofinanciering

2b. Mestinvesteringsfonds

Toelichting	Het MestInvesteringsFonds (MIF) ondersteunt de financiering van kansrijke initiatieven voor mestverwerking door deze te voorzien van achtergesteld vermogen zodat financiering mogelijk wordt. Doelstelling is om het MIF door te ontwikkelen en initiatieven te ondersteunen die het mogelijk maken om mineralenkringlopen te sluiten.
Aard	Fonds
Trekker	MIF
Partners	Initiatiefnemers MIF
Budget	Reeds beschikbare middelen MIF aangevuld met €8 miljoen CoViVa fonds
Financiering	CoViVa: €8 miljoen vanuit revolverend fonds (achtergestelde leningen).

2c. Verkenning nationale mestcoöperatie

Toelichting	Centrale registratie van mestoverschotten van varkenshouderijbedrijven om fraude te voorkomen en om de mest (onder de koepel van de nationale mestcoöperatie) toe te delen aan regionale verwerkingsinitiatieven. Daardoor hebben die initiatieven de garantie dat ze voldoende mest kunnen contracteren en zij daardoor het (eigen) vermogen kunnen versterken om langjarig te investeren in innovatie en verdere verduurzaming van verwerkingsinstallaties.
Aard	Ontwikkelen van Masterplan Mest Varkenshouderij
Trekker	Veevoederindustrie, in samenwerking met POV en LNV
Partners	Andere leden van de coalitie, provincies
Budget	Nader te bepalen
Financiering	Nader te bepalen

2.4 Erkende bijdrage aan klimaat en energietransitie

Ambitie

De Coalitie Vitale Varkenshouderij staat voor een varkenshouderij die direct bijdraagt aan de opgaves van klimaat- en energietransitie. Conform de afspraken aan de Klimaattafel Veehouderij stellen partners zich ten doel om in 2030 de methaanemissies vanuit de varkenshouderijketen met 1,3 Mton CO₂-eq per jaar te reduceren. Hiervan is 0,3 Mton een resultaatverplichting en 1,0 Mton een maximale ambitie. Deze doelstelling is onderdeel van de ambitie van de varkenshouderij om in 2050 een neutrale carbon footprint te realiseren. Ook nieuwe stalsystemen, mestverwerking en de aangepaste veevoersamenstelling dragen hieraan bij. Daarnaast streeft de varkenshouderij naar een energie neutrale keten in 2050 door middel van het verlagen van het energieverbruik en de productie van groene energie. Deze twee ambities (klimaat en energie) zijn uiteraard onderling verbonden.

Opgaven en doelstellingen

Hiervoor ziet de coalitie de volgende opgaven:

1. **Verminderen van de methaanemissie** van de varkenshouderij volgens de in de klimaat-tafel gestelde doelen en randvoorwaarden. Dit primair realiseren door een brongerichte aanpak van gasvormige emissies in varkensstallen. Snelle verwijdering van mest uit stallen voor verwerking kan daar een belangrijk onderdeel van zijn.
2. Werken aan een **energieleverende varkenshouderij** door energiebesparing en groene energieproductie (i.e. zon, wind, biogas) en hergebruik van warmte in alle ketenschakels.

Doelstellingen			
	2022	2025	2030
1. Klimaat	0,2 Mton CO ₂ -eq per jaar (resultaat saneringsregeling)	0,5 Mton CO ₂ -eq per jaar waarvan 0,3 Mton resultaatverplichting en 0,2 Mton extra ambitie.	1,3 Mton CO ₂ -eq per jaar waarvan 0,3 Mton resultaatverplichting en 1,0 Mton maximale ambitie
2. Energie	30% energieneutrale varkenshouderij ³	50% energieneutrale varkenshouderij ³	2030/2050: 100% energieneutrale varkenshouderij ³

³ De Coalitie gaat ervan uit dat alle energie die op varkenshouderijbedrijven wordt opgewekt (bijvoorbeeld via zonnepanelen op de daken van stallen) aan de varkenshouderij wordt toegerekend. Over deze claim zal overleg plaatsvinden met de ministeries van LNV en EZK.

Context en strategische overwegingen

- Het verminderen van methaanemissies wordt niet alleen opgepakt via acties in dit spoor. Ook de **saneringsregeling** en het **innovatiespoor brongerichte verduurzaming** dragen namelijk bij aan deze ambitie. Het PBL (2019) heeft berekend dat deze twee acties de uitstoot van methaan met respectievelijk 0,15 Mton en 0,2-0,4 Mton reduceren (uitgaande van een saneringsregeling met een budget van €120 mln.). Door de inzet van de extra middelen (€60 miljoen) voor de saneringsregeling varkenshouderij zal de methaanuitstoot met nog eens 0,08 Mton afnemen. Hiermee wordt al een forse stap gezet in de richting van het behalen van ten minste de resultaatverplichting voor de varkenshouderij vanuit het Klimaatakkoord. Om ook de maximale ambitie te realiseren, is een extra stap noodzakelijk. Voldoende financiële middelen, tijdige aanpassing van regelgeving en het tijdig beschikbaar hebben van vergunningen zijn essentiële voorwaarden om daadwerkelijk het verschil te kunnen maken.
- In het **Klimaatakkoord van juni 2019** zijn de afspraken, acties en voorwaarden voor de varkenshouderij opgenomen. De belangrijkste maatregelen zijn:
 - Ontwikkeling en uitrol van integraal duurzame brongerichte emissiearme stalsystemen via nieuwbouw maar ook in bestaande stallen en gesloten mestverwerkingsketens.
 - Verkleinen en sluiten van nutriëntenkringlopen in het veevoer, onder meer door gebruik van meer rest- en co-producten in varkensvoer.
 - Bewerking en verwaarding van alle verse varkensmest in gesloten regioclusters tot groene energie, vervangers van fossiele kunstmest en waardevolle meststoffen.
 - Energieopwekking, energiebesparing en –vergroening.In het Klimaatakkoord zijn extra middelen gereserveerd uit de Klimaatenvelop voor de periode 2020-2030 voor de sector landbouw en landgebruik, waarvan een deel benut kan worden door de varkensketen.
- De varkenshouderijketen zal in afstemming met de melkveehouderij in 2019 een **Uitvoeringsagenda Veehouderij en Klimaat** opstellen, waarin afspraken uit het Klimaatakkoord geconcretiseerd worden. De CoViVa is van mening dat investeringen het meest renderen door verouderde stallen versneld af te schrijven en te saneren en te vervangen door stalsystemen met een brongerichte aanpak van emissies.
- Een reductie van de **carbon footprint** is niet alleen een bijdrage aan het klimaat, maar kan ook worden benut voor de internationale positionering van de keten ('Holland Varken').

Acties

1a. Reductie carbon footprint	
Toelichting	Om stappen te zetten richting het verder verlagen van de carbon footprint van de varkenshouderij staan twee zaken centraal: <i>Begripsvorming en monitor</i>: ontwikkelen eenduidige definitie en monitor om de ontwikkeling van de carbon footprint van de varkensketen te volgen. Inzake de footprint van geïmporteerde veevoedergrondstoffen zal worden aangesloten op internationaal ontwikkelde standaarden zoals FAO-LEAP, uitgangspunten van het EU-PEF-project, etc. Vanuit deze definitie en methodiek wordt de huidige situatie in beeld gebracht en wordt tevens een tool ontwikkeld met een handelingsperspectief om de carbon footprint in de keten te meten en te reduceren. <i>Actieprogramma</i>: de ontwikkeling van een actieprogramma om de carbon footprint van de varkenshouderij verder te reduceren, met speciale aandacht voor herkomst van importgrondstoffen (niet-ontboste gebieden), gebruik “human inedible” grondstoffen, alternatieve veevoedergrondstoffen en gebruik circulaire meststoffen.
Aard	Onderzoek en daarop geënt actieplan
Trekker	Veevoederindustrie en VION
Partners	CoViVa partners, kennisinstellingen
Budget	11 projectvoorstellen in ontwikkeling €750.000 - Voor 1 projectvoorstel nog geen budgetindicatie bekend
Financiering	- Deel van de €2 miljoen cash-middelen CoViVa gelabeld voor ambities 2 en 3 - TKI Agrifood/KIA Agrofood en andere bronnen van cofinanciering (bijv. EU)
1b. Uitvoeringsagenda Veehouderij-Klimaat	
Toelichting	Opstellen uitvoeringsagenda met klimaatmaatregelen gericht op hernieuwbare energieleverende varkensbedrijven, ontwikkeling en uitrol van nieuwe integraal duurzame en emissiearme stalsystemen en circulaire economie. Streven is om verouderde stallen versneld af te schrijven en te vervangen door nieuwe stalsystemen met een brongerichte aanpak van emissies.
Aard	Uitvoeringsagenda/Investeringsplan
Trekker	Projectorganisatie CoViVa
Partners	Ministerie LNV, ministerie EZK, provincies, melkveehouderij- en zuivelketen
Budget	Nader te bepalen
Financiering	Substantieel deel van de €250 miljoen die in het Klimaatakkoord gereserveerd is voor de veehouderij. Hiervoor zal vooral de SDE++ regeling worden ingezet.

2a. Aanjagen energietransitie op varkenshouderijen

Toelichting	Stimuleren van hernieuwbare energieproductie en -besparing op varkenshouderijen door ondernemers te ondersteunen bij de realisatie van zonnepanelen op stalbanken, windmolens, warmtepompen, grondkoeling, etc. Hiervoor zijn verschillende fondsen en instrumenten beschikbaar (bijv. SDE++, VAMIL/MIA) die door varkenshouders benut kunnen worden.
Aard	Personele uitvoeringscapaciteit om energietransitie op varkenshouderijen aan te jagen.
Trekker	Projectorganisatie CoViVa
Partners	POV
Budget	Kosten worden gedekt door projectorganisatie en bestaande subsidieregelingen
Financiering	SDE++, VAMIL/MIA, etc.

2b. Energiebalans bedrijf en keten

Toelichting	Betreft het opzetten van een ketenproject hernieuwbare energie waarbij geproduceerde hernieuwbare energie in de keten (bijv. warmteterugwinning veevoederproducent, zonne-energie varkenshouders) wordt gekoppeld aan energiegebruik in de keten (bijv. energiegebruik slachterij).
Aard	Onderzoek
Trekker	Veevoederindustrie en VION
Partners	Varkenshouders, slachterijen en mengvoederbedrijven
Budget	5 projectvoorstellen €450.000 in ontwikkeling
Financiering	• Deel van de €2 miljoen cash-middelen CoViVa gelabeld voor ambities 2 en 3 • TKI Agrifood en andere bronnen van cofinanciering

2.5 Robuuste en gezonde varkens in een diervriendelijke houderij

Ambitie

De Coalitie Vitale Varkenshouderij staat voor een diervriendelijke varkenshouderij met gezonde, robuuste dieren. Een varkenshouderij die wereldwijd voorop loopt in zorg voor en behoud van de integriteit van het varken. Het welzijn van de varkens is geborgd, ze worden gehouden in een veilige, rustige omgeving, hebben voldoende eten en drinken en sociaal contact. De dieren presteren optimaal in een gezond stalklimaat en krijgen de juiste zorg op

het juiste moment zonder structureel gebruik van antibiotica. Ziekten zullen blijven voorkomen, maar deze worden zoveel mogelijk beperkt en met zorg en diergericht aangepakt. De Nederlandse varkenshouderij is hiermee internationaal toonaangevend en onderscheidend.

Opgaven, aanpak en doelstellingen

De Coalitie ziet de volgende opgaven om gezondheid en welzijn van varkens verder te verhogen:

1. Aanpak van bedrijfsgebonden dierziekten, te beginnen bij PRRS, en een zorgvuldig en selectief gebruik van antibiotica.
2. Zorg voor jonge dieren en verlaging van de gemiddelde uitval van biggen.
3. Praktijkgerichte afbouw van fysieke ingrepen aan het dier.
4. Verantwoord en comfortabel veetransport, ook gericht op versterking biosecurity en hoge gezondheidsstatus. Beperking transportduur en dichterbij slachten worden gestimuleerd vanuit marktconcepten, financiële prikkels en verdienmodellen. Daarmee wordt toegewerkt naar een transportduur van slachtdieren van maximaal 4 uur.

De Coalitie hanteert de volgende aanpak:

- De punten 1 t/m 3 wil de Coalitie bereiken door een ***geborgde benchmarksystematiek*** voor varkenshouderijen te ontwikkelen. Het verbeteren van gezondheid en welzijn van dieren vraagt om kennis van en sturingsmogelijkheden op veel facetten binnen het bedrijf. Denk bijvoorbeeld aan voeding, klimaat, vloeren en huisvesting, fokkerij en management. Vanwege deze complexiteit wordt ingezet op een ***integrale benadering*** waarbij bedrijven inspanningen ook (h)erkend en beloond zien worden en waarbij sturing mogelijk wordt bij bedrijven die (op onderdelen) achterblijven. De aanpak in onderstaande acties rust op vier uitgangspunten:
 1. Stapsgewijze verbetering van gezondheid en welzijn.
 2. Korte termijn implementatiemogelijkheden door creëren van draagvlak bij ondernemers.
 3. Marktstimulans door inbedding in ketenkwaliteitssystemen.
 4. Eenvoudig controleerbaar op basis van gekoppelde informatie, zodat inspanningen zichtbaar zijn, hetgeen bijdraagt aan motivatie en (h)erkenning.
- De voorgestelde aanpak is geïnspireerd op de aanpak die ook is gebruikt in het kader van de reductie van het ***antibioticagebruik*** in de varkenshouderij. De Nederlandse varkenshouderij is namelijk al jarenlang succesvol actief om haar antibioticagebruik terug te dringen. De rapportage (2019) van de Autoriteit Diergeneesmiddelen (SDa) laat zien dat het gebruik van antibiotica in de varkenshouderij in 2018 zo'n ***zestig procent lager*** is dan in 2009. In aansluiting hierop worden humaan kritische middelen nagenoeg niet meer ingezet. De ***systematiek*** die de afgelopen jaren is gebruikt om het antibioticagebruik terug te dringen heeft zich dus bewezen. In deze systematiek wordt gewerkt met doel- in plaats van middelvoorschriften waardoor ***maatwerk per bedrijf*** mogelijk is. Ondernemers zijn het best op de hoogte van de situatie op hun bedrijf, en worden aan de hand van deze systematiek in staat gesteld om te bepalen welke (management)maatregelen het best op hun bedrijf passen. De ***doelvoorschriften*** zullen worden geformuleerd door een ***onaf-***

hankelijke expertcommissie normstelling, met daarbij een belangrijke (advies-/klankbord)positie van de POV namens varkenshouders. Hierbij moet nader uitgezocht worden of normeringen voor de diverse items in één dan wel meerdere expertgroepen kan worden opgepakt. Hierbij zal gewerkt worden in analogie op de aanpak zoals die nu ook voor antibiotica binnen de Stichting Diergeneesmiddelenautoriteit (SDa) wordt gehanteerd (expertpanel, klankbord- en adviesgroepen), waarbij de uitvoeringsorganisatie Vitale Varkenshouderij voor de coördinatie zorgt.

- In de ***integrale benchmark*** worden meerdere items meegenomen in de doelvoorschriften, zoals onderstaande tabel weergeeft. Op basis van een classificatie in drie categorieën (groen, oranje en rood) per module krijgen bedrijven via het kwaliteitssysteem een dashboard met scores per module. Op basis van de individuele scores zal via een wegingsfactor een eindscore worden bepaald.

	Terugdringen PRRS	Antibiotica Reductie	Bigvitaliteit verhoging	Intacte staarten	Intacte beren	Salmonella-reductie	Eindscore
Cat 1							
Cat 2							
Cat 3							

- Bovenstaande ***zes elementen***, die van zowel maatschappelijk als bedrijfseconomisch belang zijn, zijn in het dashboard opgenomen als prioritair aandachtspunt:
 - *Terugdringen PRRS*: het PRRS-virus is een belangrijke ziekteverwekker in de Nederlandse varkenshouderij en is veroorzaker van diverse secundaire infecties. Het terugdringen van PRRS draagt ook bij aan een lagere ziektedruk van andere ziektekiemen en zal een positief effect hebben op de reductie van antibioticagebruik. Het uiteindelijke doel van de PRRS-aanpak is een verlaging van het voorkomen van PRRS-infecties op Nederlandse bedrijven. Er wordt ingezet op monitoring om op systematische wijze in beeld te brengen wat de status is van een bedrijf. Het op een systematische en uniforme manier inzichtelijk maken van de status is namelijk een belangrijke eerste stap voor verdere bedrijfsspecifieke aanpak van PRRS. Ambitie is dat in 2025 andere bedrijfsgebonden dierziektes aan de monitoring toegevoegd worden, zoals APP en mycoplasma. De monitoring van PRRS is in lijn met de nieuwe Europese verordening (Animal Health Law) die landen aanspoort tot actieve aanpak van PRRS.
 - *Antibioticareductie*: al jaren wordt in de varkenshouderij en andere veehouderijsectoren ingezet op antibioticareductie en resistentievermindering. Dit ten behoeve van de dier- en volksgezondheid. De doelstellingen zijn vastgesteld in het antibioticabeleid en worden onverkort overgenomen.
 - *Bigvitaliteit*: de Begeleidingscommissie bigvitaliteit werkt aan het verminderen van de uitval van biggen in de Nederlandse zeugenhouderij en ontwikkelt hiertoe een bigvitaliteitsindex die onderdeel wordt van de integrale benchmark. De Begeleidingscommissie is bezig met de bigvitaliteitsindex en brengt dit voor de bestaande bedrijven in beeld. Hierna volgt een proces van evaluatie en bepalen of dit (voor de bedrijven) een werkbaar kengetal kan zijn. Belangrijk is dat dit getal een afspiegeling van de praktijk blijft. De Begeleidingscommissie bigvitaliteit zal de benchmarkwaarden en -systematiek bepalen.
 - *Intacte staarten*: in binnen- en buitenland wordt intensief gezocht naar wegen om routinematig couperen overbodig te maken. De urgentie is groot gezien de wensen in de maatschappij en een overlegtraject op EU-niveau. Op het thema intacte staarten is

een Stuurgroep actief en een netwerk van bedrijven werkt aan houderij- en managementsystemen om staartbijten tegen te gaan. In opdracht van het Ministerie van LNV heeft de WUR in samenwerking met de NVWA een systematiek van risicobeoordeling opgezet. Elementen uit de risicobeoordeling worden meegenomen bij het inrichten van de integrale benchmark. De sector start in najaar 2019 met het uitvoeren van een verkorte versie van de risicobeoordeling op varkensbedrijven via de kwaliteitssystemen. Het streven is om in 2030 niet meer routinematig te couperen. In 2025 is een evaluatie ingepland om deze doelstelling nog eens te beoordelen.

- Inzake intacte staarten ligt er nog een belangrijke onderzoeksopgave. In de afgelopen periode is hard gewerkt aan de uitvoering van het stappenplan krulstaarten. In het kader hiervan zijn varkenshouders druk bezig met het achterhalen of, wanneer en onder welke voorwaarden verantwoorde opschaling en uitrol in de praktijk mogelijk is m.b.t. het houden van varkens met lange staarten. Versterking van deze onderzoekslijn is noodzakelijk, waarbij varkenshouders die deelnemen aan pilots worden ondersteund door ketenpartners.
- *Intacte beren*: het houden van niet gecastreerde varkens is in de afgelopen jaren sterk toegenomen. Berengeur weerhoudt echter de acceptatie van het vlees van beren. Indien de markt vlees van niet gecastreerde varkens niet accepteert, zal castratie toegepast worden met verdoving en napijnbestrijding.
- *Salmonellareductie*: het bestrijden van salmonellabesmettingen is een belangrijk aandachtspunt voor varkenshouders in relatie tot voedselveiligheid en volksgezondheid. Binnen IKB zijn varkenshouders verplicht tot het laten uitvoeren van bloedonderzoek op salmonella. Op basis van dit onderzoek vindt indeling plaats in drie klassen. Deze indeling zou een plek kunnen krijgen in de integrale benchmark.
- Om de integrale benchmarksystematiek ingevoerd te krijgen zijn **vier acties** noodzakelijk:
 - Het genereren van data;
 - Normstelling (uitgangswaarde, actiewaarden in pilots, streefwaarden op termijn) door een aanpak zoals eerder beschreven;
 - Ontwikkelen van een benchmark methodiek/systeem;
 - Borging van voorschriften en normstellingen in ketenkwaliteitssysteem Holland Varken.
- Qua implementatie van de voorgestelde integrale benchmark methodiek wordt gewerkt met een **ingroeimodel** waarbij een normstelling stap voor stap wordt geïntegreerd in ketenkwaliteitssysteem Holland Varken. Waarden uit de normstelling worden uiteindelijk vastgelegd in het Ketenkwaliteitssysteem Holland Varken zodat controlerende instanties kunnen toezien of deze worden gehaald of niet. Borging en traceerbaarheid zijn namelijk cruciaal.
 - In eerste instantie zal dit gebeuren aan de hand van een kleinschalige pilot met een select aantal deelnemende varkenshouders.
 - Bij succes volgt brede uitrol waarbij alle varkenshouders op vrijwillige basis kunnen deelnemen.
 - Tot slot zullen de normen gaan fungeren als grenswaarden waarbij bedrijven met onvoldoende scores uiteindelijk verplicht aan de slag moeten met een bedrijfsspecifiek verbetertraject.

Doelstellingen			
	2019/2020	2022	2025
Ontwikkeling en invoering van geborgde integrale benchmarksystematiek om gezondheid en welzijn van dieren naar een hoger niveau te brengen	- Normstellingen op de zes genoemde aandachtspunten vastgesteld door een onafhankelijke expertcommissie (prioriteit bigvitaliteit⁴ en intacte staarten) - Monitor PRRS - Benchmarkmethode waaraan de eerste pilot-groep heeft deelgenomen - Doelstellingen voor 2022 en 2025 vastgesteld	- Oplevering van programmatuur keteninformatiesysteem - Opname en borging in het ketenkwaliteitssysteem (vrijwillige deelname)	- Borging in het ketenkwaliteitssysteem (verplichte deelname met minimale drempelwaarden) - Pijler PRRS is uitgebreid naar hogere gezondheid met aanvullende indicatoren voor gezondheid

Context en strategische overwegingen

- Voorgestelde aanpak houdt in dat de Nederlands varkenshouderij tegelijk duurzaam blijft en **concurrerend** wordt. Op dierniveau staan daarbij de verbetering van de gezondheid en het welzijn centraal waarmee belangrijke resultaten worden behaald inzake het rendement van varkensbedrijven, verbetering exportpositie en verbetering van het maatschappelijk draagvlak. Gezonde en gelukkige dieren produceren beter. Dit is de essentie van de aanpak. Bij de ontwikkeling van de integrale benchmark wordt aangesloten op bestaande trajecten en pilots die onder meer in het kader van het Onderzoeksprogramma Varkenshouderij al plaatsvinden.
- Bij de ontwikkeling van de integrale benchmark wordt benadrukt dat **koplopers** op het gebied van dierwelzijn en -gezondheid (bijvoorbeeld deelnemers in pilots inzake houderijen managementsystemen om staartbijten tegen te gaan) **ondersteund** worden door ketenpartners. Daardoor kunnen zij hun vernieuwende inspanningen in een 'veilige' omgeving uitvoeren. Het zijn varkenshouders die hun nek uitsteken om de gezondheid en het welzijn van varkens verder te verhogen, en zij verdienen daarbij ondersteuning van ketenpartners die uiteindelijk ook profijt ondervinden van de inspanningen van deze koplopers. Dierenwelzijn is dus niet alleen een uitdaging voor de varkenshouders. Ook hier geldt dat alle CoViVa partners hier een rol in willen vervullen.
- De inspanningen van de Coalitie om toe te werken naar een diervriendelijke varkenshouderij houdt rekening met de **wensen van consumenten** in Nederland, maar ook in andere

⁴ Bigvitaliteit wordt als prioritair thema uitgewerkt in een benchmark systematiek. De ambitie is om deze in 2020 gereed te hebben voor uitrol binnen de sector.

delen van de wereld. Dit betekent ook dat varkenshouders die investeren in maatregelen betreffende dierenwelzijn en gezondheid deze moeten kunnen terugverdienen in de markt. Een betere gezondheid en welzijn van dieren leidt op twee manieren tot hogere opbrengsten. Allereerst door verbeterde bedrijfsresultaten, maar ook door de positionering van Holland Varken als premium product op de (inter)nationale markten.

Acties

1a. Normstelling en integrale benchmark methodiek	
Toelichting	- Ontwikkelen van een door de keten gedragen normstelling gericht op de zes elementen die centraal staan in de centrale benchmark systematiek. Dit betekent het volgende: <i>Terugdringen PRRS</i>: nieuw te ontwikkelen normstelling <i>Antibioticareductie</i>: benchmarkwaarden en -systematiek van de SDa <i>Bigvitaliteit verhoging</i>: toepassing bigvitaliteitsindex van de Begeleidingsgroep bigvitaliteit <i>Intacte staarten</i>: nieuw te ontwikkelen normstelling met gebruikmaking van normen uit de ontwikkelde risicobeoordelingsmethode <i>Intacte beren</i>: voor de Nederlandse markt worden alleen maar intacte beren gehouden (indien de markt vlees van niet gecasteerde varkens niet accepteert, zal castratie toegepast worden met verdoving/napijnbestrijding) <i>Salmonellareductie</i>: normstelling van IKB overnemen. - Ontwikkeling van een methodiek om de score van bedrijven ten opzichte van de normstelling te kunnen bepalen.
Aard	Expertcommissie
Trekker	POV
Partners	Topigs Norsvin, COV, Vee en Logistiek, GD, veevoederindustrie, kennisinstellingen
Budget	Onafhankelijke Expertcommissie Normstelling: €300.000 Benchmarks en ondersteunend onderzoek: €750.000
Financiering	Deel €2 miljoen cash-middelen CoViVa gelabeld voor deze ambitie, aangevuld met innovatiegelden van overheden en onderzoeks- en innovatieagenda van de POV

1b. Monitor PRRS	
Toelichting	Ontwikkeling van een monitor om de PRRS-status per diercategorie in een bedrijf te kunnen bepalen.
Aard	Ontwikkeling methodiek en testen in de praktijk
Trekker	POV en Topigs Norsvin
Partners	POV, COV, GD, kennisinstellingen, LNV
Budget	Onbekend
Financiering	Commercieel traject waarbij onderzoek door de varkenshouder betaald wordt.

1c. Onderzoek kritische succesfactoren intacte staarten

Toelichting	In beeld brengen van de kritische succesfactoren om staartbijten te voorkomen om varkenshouders handvatten te bieden voor het verbeteren van de scores op de integrale benchmark methodiek. Hiervoor is het noodzakelijk om samen te werken met praktijktestbedrijven. Hierbij wordt voortgebouwd op onderdelen van de Onderzoeksagenda Varkenshouderij
Aard	Onderzoek
Trekker	POV / Stuurgroep staarten
Partners	Expertcommissie Normstelling
Budget	€200.000
Financiering	Deel €2 miljoen cash-middelen CoViVa gelabeld voor deze ambitie, aangevuld met innovatiegelden van overheden en onderzoeks- en innovatieagenda van de POV

2. Geborgd, diervriendelijk transport

Toelichting	Momenteel is er geen erkennings- of kwaliteitsregeling voor varkenstransport. Met Vee & Logistiek Nederland is afgesproken dat zij in overleg met POV en COV deze module ontwikkelen. Dit traject loopt en de module zal in de eerste helft van 2020 worden vastgesteld en onderdeel worden van KKS-HV. In de module zullen voorschriften worden opgenomen gericht op risicobeheersing diergezondheid en borging van dierenwelzijn tijdens transport. Het betreft kwaliteitseisen die aan de transportmiddelen worden gesteld; eisen m.b.t. beladingsnormen, beperken van transportafstanden voor slachtdieren, hitte- en koude-protocollen, eisen aan R&O van transportmiddelen zowel voor binnenlands als internationaal transport en opleidingseisen voor de chauffeurs. Doelstelling is dat alleen gecertificeerde bedrijven en chauffeurs varkenstransport uitvoeren.
Aard	Ontwikkeling transportmodule voor KKS
Trekker	Vee & Logistiek Nederland
Partners	POV en COV
Budget	Lopend project
Financiering	Grotendeels gedekt

2.6 Mondiaal koploper in marktgerichtheid en ketensamenwerking

Ambitie

De Coalitie Vitale Varkenshouderij staat voor een varkenshouderijketen die uitblinkt in markt- en ketensamenwerking en die werkt aan vraaggestuurde ketens en onderscheidende marktconcepten. Een keten die erop gericht is om ieder onderdeel van het varken een waardevolle bestemming te geven in de voedselketen, waarbij ingespeeld wordt op het veelzijdige en gevarieerde consumptiepatroon van mondiale consumenten. Belangrijke elementen hierin zijn het Ketenkwaliteitssysteem Holland Varken als centraal kwaliteitslabel en daarnaast forse investeringen in de digitalisering van de keten. Een digitaal bedrijvenpaspoort en een dierenpaspoort dragen bij aan de traceerbaarheid en dus in het vertrouwen in de Nederlandse keten (Holland Varken) en specifieke ketenconcepten voor de Nederlandse en Europese markt. Dit leidt tot een sterke exportpositie op de wereldmarkt als pijler onder een toekomstbestendige varkenshouderij, waardoor de financiële ruimte aanwezig is voor noodzakelijke investeringen in duurzaamheid en dierenwelzijn.

Opgaven

Hiervoor ziet de coalitie de volgende opgaven:

1. ***Uitbouwen Holland Varken*** als centraal kwaliteitslabel en -borgingssysteem dat zorgt voor het fundament onder de internationale positionering van Nederlands varkensvlees als (basis)kwaliteitsproduct met als kernelementen voedselveiligheid, dierenwelzijn en -gezondheid, duurzaamheid en traceerbaarheid.
2. Vanuit het Ketenkwaliteitssysteem Holland Varken bouwen aan een keteninformatiesysteem (KIS) dat de voorschriften van Holland Varken digitaal borgt. Dat gaat in eerste instantie op bedrijfsniveau (***digitaal bedrijfspaspoort***). Maar tegelijkertijd werken ketens/concepten (ook nu al) aan een ***dierenpaspoort*** op basis van individuele dierenherkenning (met chip- en RFID-technologie), waardoor naast individuele - dan wel batchtraceerbaarheid - er ook gerichte informatie-uitwisseling mogelijk is tussen bedrijven in de keten, waardoor veel en goede managementinformatie beschikbaar komt voor ketenpartners.
3. Het stimuleren en faciliteren van de verdere ontwikkeling en implementatie van nationale en internationale vraaggestuurde ketens en (nieuwe) onderscheidende ***marktconcepten*** op basis van CO2-footprint, antibioticagebruik, dierenwelzijn, met nieuwe verdienmodellen (stabiele ketenrelaties en prijsvorming) en een sterke positie van collectieven van varkenshouders. De verantwoordelijkheid ligt hier in eerste instantie bij de regisseurs van die specifieke ketens (slachterijen).
4. ***Nieuw communicatiebeleid*** over de groeiende kracht en onderscheidend vermogen van de Nederlandse varkenshouderij op het gebied van ketenproductie in een duurzaam systeem onder de vlag van Holland Varken. Elementen zoals voedselveiligheid, circulariteit, en duurzaamheid en dierenwelzijn zijn hierin essentieel. Die brede communicatie is in

eerste instantie gericht op de nationale consument. Daarnaast zullen ketens (slachterijen) gericht hun internationale klanten informeren over de onderscheidende positionering van hun eigen producten.

5. **Verbetering toegang Nederlands varkensvlees op internationale markten.** Dit is essentieel voor de vierkantsverwaarding van het varken van waaruit investeringen in de ontwikkeling van duurzame ketens gefinancierd kunnen worden.

Doelstellingen			
	2022	2025	2030
1. Holland Varken	Operationeel 100% dekking- graad onder var- kenshouders en slachterijen	Operationeel	Operationeel
2. Digitalisering keten	- Bedrijvenpas- poort operatio- neel - Dierenpaspoort operationeel in enkele ke- tens/concepten	Dierenpaspoort ope- rationeel in alle con- cepten met specifieke marktpositionering	Dierenpaspoort ope- rationeel in alle var- kenshouderijketens
3. Communicatie	Continue inzet	Continue inzet	Continue inzet
4. Nieuwe marktconcep- ten	Lopende en nieuwe trajecten	Lopende en nieuwe trajecten	Lopende trajecten
5. Internationale markttoe- gang	Continue inzet	Continue inzet	Continue inzet

Context en strategische overwegingen

- De Coalitie heeft de ambitie op de Nederlandse varkenshouderijketen door te ontwikkelen tot een producent die **internationaal onderscheidend** is door haar goede prestaties op het gebied van voedselkwaliteit, CO2-footprint, nutriënten- en mineralenkringlopen, gezonde dieren en dierenwelzijn. Door topprestaties te leveren op deze elementen wordt het Nederlandse varkensvlees internationaal (h)erkend als een premiumproduct.
- Holland Varken** fungeert als het fundament onder de internationale positionering van het Nederlandse varkensvlees. Holland Varken is een overkoepelend kwaliteitssysteem voor varkenshouders en slachterijen. Het systeem is gebaseerd op uniforme basisvoorwaarden die in het 'Normenkader Holland Varken' zijn opgenomen en als basiskwaliteit toepasbaar zijn voor alle bestaande kwaliteitssystemen in de varkenshouderij. De verwachting is dat in de komende jaren steeds meer voorschriften worden opgelegd aan de keten door EU en Rijk, en door eigen initiatieven in de keten (zie vorige paragraaf). Dat betekent ook dat het huidige Holland Varken zal worden uitgebreid, waarbij ketenpartners zelf een zware rol op zich nemen over de inhoud van kwaliteitseisen. POV en COV hebben een rol als systeemeigenaar en bij uitwerking en implementatie van voorschriften wordt gebruik gemaakt van de expertise van deskundigen (de Adviesraad HV en de bestaande

IKB's). Het uitbouwen van Holland Varken vraagt om een stevige positionering van Holland Varken in de markt, maar ook onder ketenpartners om een volledige dekkingsgraad te realiseren. Alle varkenshouders, slachterijen, voerbedrijven en andere ketenpartners (bijv. handel en logistiek) moeten voldoen aan de basisregels van Holland Varken om de basiskwaliteit van in Nederland geproduceerd varkensvlees of levende have te kunnen garanderen. Als basisvoorwaarde voor kwaliteit en borging van diervoeders zal deelname aan Securefeed worden opgenomen. Bovenop die basiskwaliteit is er alle ruimte voor ketenpartners om hun eigen concepten te bouwen, die onderling aanvullende eisen stellen om een onderscheidende kwaliteit neer te kunnen zetten. Op de internationale markt zijn Nederlandse varkensketens een relatief kleine speler. Nederlandse ketens moeten zich dus goed positioneren door een hogere kwaliteit, die ook betrouwbaar geborgd is via een goed functionerend en transparant ketenkwaliteitssysteem.

- Waterdichte en snelle traceerbaarheid van voedingsmiddelen wordt in toenemende mate nationaal en internationaal direct gerelateerd aan voedselveiligheid. Vanuit dit gegeven moet de Nederlandse varkenshouderij streven naar het hoogst haalbare certificaat op het gebied van traceerbaarheid. Nederland kent geen grote integraties zoals in de VS en Spanje. De Nederlandse keten is gebaseerd op ondernemerschap in de varkenshouderij en meerdere concurrerende vleesketens. Door die schakels via een digitale infrastructuur te verbinden, ontstaan transparante ketens waarin traceerbaarheid centraal staat, oftewel virtuele integraties. Een **digitaal informatiesysteem** gestoeld op beschikbaarheid, betrouwbaarheid en vertrouwelijkheid van data is voorwaardelijk voor deze traceerbaarheid. Daarom moeten digitale **bedrijven- en dierpaspoorten** ontwikkeld worden, zodat het Nederlandse varken op basis van het hoogst haalbare certificaat op gebied van traceerbaarheid kan worden gepositioneerd en verwaard. De belangrijke eerste stappen die daarbij gezet moeten worden, is dat ketenpartners met elkaar vastleggen welke data worden uitgewisseld voor het bedrijvenpaspoort, van wie de data zijn en dat protocollen worden opgesteld onder welke voorwaarden data worden gedeeld. De systeemarchitectuur van een digitaal Holland Varken is een belangrijke eerste stap die in de komende maanden gezet zal worden. De ambitie van ketenpartners is om binnen drie jaar te komen tot informatiesystemen die betrouwbare en professionele traceerbaarheid van ieder stuk varkensvlees, dat in Nederland is geproduceerd, mogelijk maken.
- Naast de genoemde elementen gaat het ook om voorschriften in het ketenkwaliteitssysteem op te nemen over brandveiligheid uit het actieplan stalbranden (frequente elektra-keuring en wettelijke eisen voor nieuwbouw zijn inmiddels al onderdeel van Holland Varken), maar ook over verantwoord veetransport (de module vee en logistiek als onderdeel van Holland Varken is in ontwikkeling en is als aparte actie in de vorige paragraaf opgenomen).
- De CoViVa is van mening dat investeringen in Holland Varken en de digitalisering van de keten de belangen van individuele bedrijven overstijgen. In de komende maanden wordt daarom met alle ketenpartners hierover het gesprek aangegaan, maar wel met ondersteuning van een aantal grote projecten die vanuit dit Programma Vitale Varkenshouderij worden opgezet. Alle acties hieronder hebben dan ook een ketenbrede insteek.
- In de moderne varkensketen is geen sprake van hoofd- en bijproducten. Alle deelproducten van het varken gelden namelijk als hoofdproducten in de betreffende afzetmarkten. Veel aangehaald voorbeeld in dit verband is de varkenshiel die in West-Europa slechts als grondstof voor bepaalde vleeswarenproducten gebruikt kan worden, terwijl dit product in bepaalde delen van Azië geldt als één van de duurste premiumproducten. Het-

zelfde geldt voor varkenspootjes die in West Europa nagenoeg niet in het voedingspatroon voorkomen, maar in grote delen van Azië en Afrika als delicatessen gelden. In alle gevallen resulteert dit in een forse toegevoegde waarde. Het internationaal gedifferentieerde consumptiepatroon vormt daarmee de basis voor vierkantsverwaardiging van het Nederlandse varken. De internationale afzetstructuur van Nederlands varkensvlees is daardoor essentieel voor de verduurzaming van ketens in de varkenshouderij. **Toegang tot wereldmarkten** zorgt namelijk voor de economische toegevoegde waarde om te kunnen investeren in innovatie en verduurzaming van varkenshouderijketens.

- Om deze programmalijn succesvol te laten zijn, moeten alle onderstaande acties op korte termijn en in samenhang worden opgepakt. Dat vraagt om een **slagvaardige uitvoeringsstructuur**, maar ook dat alle ketenpartners (100%) zich uitspreken over de positionering van Holland Varken en daaraan gekoppelde keteninformatiesystemen.

Acties

1. Holland Varken	
Toelichting	Uitbouwen ketenkwaliteitssysteem 'Holland Varken' met als doelstelling het creëren van een internationaal onderscheidende positie: Vlees onder het logo van Holland Varken is mondiaal koploper op het gebied van voedselveiligheid, duurzaamheid en traceerbaarheid. Holland Varken geldt als kritische voorwaarde voor een verbeterde positionering van Nederlands varkensvlees. Om succesvol te kunnen zijn is 100% dekking van de varkenssector noodzakelijk ('de keten is zo sterk als haar zwakste schakel'). Het Free-rider risico moet worden aangepakt. De mogelijkheden worden verkend om via private ketenafspraken of via een AVV deelname aan Holland Varken verplichtend op te leggen.
Aard	Inrichten van een slagvaardige hands-on projectorganisatie die de opdracht krijgt om een gedetailleerd implementatieplan op te stellen op basis van bovengenoemde onderwerpen, de ketenpartijen in beweging te zetten, aan te jagen en waar nodig te ondersteunen.
Trekker	POV en COV stellen een projectdirecteur aan.
Partners	Een Stichtingsbestuur samengesteld uit en gekozen door POV en COV.
Budget	€300.000/jaar cash vanuit CoViVa-budgetten voor de jaren 2020 en 2021 voor projectorganisatie en aanvullend expertise. Daarna moeten de kosten worden gedekt door de keten.
Financiering	€ 300.000 uit gelabelde cashmiddelen van CoViVa. Daarna in te vullen door bijdragen van ketenpartners.

2a. Versnelde implementatie van moderne IT-infrastructuur voor de gehele primaire sector

Toelichting	Om mondiaal koploperschap op gebied van voedselveiligheid, duurzaamheid en traceerbaarheid succesvol te claimen zal een modern en efficiënt data-informatie- en transmissiesysteem moeten worden ontwikkeld. Efficiënte communicatie- en datatransfer tussen ketenpartners geldt daarbij als cruciale succesfactor. Om het Holland Varken succesvol te implementeren is 100% dekking van de varkenssector noodzakelijk. Het is dus van groot belang dat iedere varkenshouder in Nederland beschikt over up-to-date hard- en software zodat iedereen zonder voorbehoud kan aansluiten bij de data-infrastructuur van de toekomst. Op deze wijze benut de varkensketen de optimale internet en digitale netwerkinfrastructuur die in ons land aanwezig is. Alle varkenshouders moeten beschikken over de juiste hard- en software om deel te kunnen nemen aan de digitale snelweg van Holland Varken.
Aard	Inrichten van een subsidiefonds voor de primaire sector waarbij aan iedere varkenshouder de noodzakelijke middelen ter beschikking worden gesteld. Als uitgangspunt geldt systeem-uniformiteit. Deze actie bestaat uit drie onderdelen a. Coördinatie c.q. voorschriften t.a.v. leveranciers van hard- en software b. Het aanbieden van cursussen voor varkenshouders en adviseurs c. Een subsidie/korting op de aanschaf van benodigde software
Trekker	POV
Partners	POV, COV, voerindustrie, Rabobank.
Budget	€ 3.000.000
Financiering	Een efficiënt systeem voor communicatie- en datatransmissie geldt als voorwaarde om de Nederlandse voorloperpositie op het gebied van internetbereik en -gebruik om te zetten naar een onderscheidende marktpositie. Hieruit gezien geldt een IT-upgrade van de primaire sector als een algemeen sectorbelang waarbij relaties tussen varkenshouders, slachterijen, mengvoerbedrijven enz. geen rol mogen spelen. De belangrijkste doelstelling is 100% sectordekking binnen de kortst mogelijke realisatietermijn. Financiering bestaat uit € 3.000.000 cash middelen vanuit private partners CoViVa. De bijdrage van publieke partners wordt onderzocht.

2b. Doorontwikkelen van het systeemontwerp 'digitale snelweg varkensketen'

Toelichting	Het 'Dierpaspoort' geldt als backbone voor Holland Varken. Traceerbaarheid van iedere 'handeling/transactie' rondom het varken, dit gedurende de gehele levensfase van het dier, is de basis voor de 'fact-proof' van het eindproduct en dus het vertrouwen van mondiale klanten in Holland Varken. Als meest efficiënte wijze van data-uitwisseling geldt inmiddels de 'digitale snelweg' waarop iedere ketenpartner aangesloten moet worden. Het fundament voor de digitale snelweg voor agrarische ketens is gelegd door JoinData. Het basisontwerp moet echter op korte termijn verder doorontwikkeld worden en er zullen specifieke dataprotocolen ontwikkeld moeten worden voor de varkenshouderij (om de digitale basis onder Holland Varken te kunnen leggen). Daarnaast wordt met de verwachte introductie van meerdere onderscheidende ketenconcepten in de komende jaren o.a. het vraagstuk van 'gedifferentieerde machtigingen' steeds belangrijker.
Aard	Doorontwikkeling van de digitale snelweg naar een efficiënt en gedifferentieerd systeem van datatransmissie en machtigingen waarbij o.a. de uitwisseling van specifieke en vrij te definiëren deelinformatie tussen ketenpartners mogelijk wordt.

2b. Doorontwikkelen van het systeemontwerp 'digitale snelweg varkensketen'

Trekker	Vion in nauwe samenwerking met POV.
Partners	Participerende slachterijen, POV, mengvoerbedrijven.
Budget	€650.000 voor inrichting en doorontwikkeling van datatransfer op basis van een gedifferentieerd systeem van machtigingen en €1.000.000 voor lidmaatschap van JoinData (€500.000 voor zowel VION als POV)
Financiering	Cash middelen CoViVa-gelden vanuit participerende slachterijen en additionele middelen van POV voor lidmaatschapsgeld JoinData.

2c. Introductie en implementatie van Blockchain als drager van keteninformatie

Toelichting	Het huidige systeem van keteninformatie dateert grotendeels uit het eind van de vorige eeuw en is veelal gebaseerd op eenzijdige, door steekproef geverifieerde informatie van ketenpartijen die in papieren archieven en semi-gedigitaliseerde informatiedragers worden bijgehouden. De doelstelling van Holland Varken is gericht op mondiaal koploperschap op het gebied van voedselveiligheid, duurzaamheid en traceerbaarheid. 100% betrouwbare datafiles t.a.v. alle genoemde aspecten vormen de basis voor de 'fact-proof' van het eindproduct en dus het vertrouwen van mondiale klanten in Holland Varken. Met de introductie van Blockchain-technologie wordt een sprong voorwaarts en een voorsprong t.o.v. alle eerstelijns mondiale concurrenten gerealiseerd op het gebied van betrouwbare informatievoorziening. Dit heeft zijn weerslag op alle genoemde aspecten t.a.v. de nagestreefde positie als mondiaal koploper: voedselveiligheid-duurzaamheid-traceerbaarheid. De CoViVa nodigt ketenpartners uit projectvoorstellen voor digitale ketens (dierpaspoorten) in te dienen, waarbij in deze innovatieprojecten veel leerervaringen op worden gedaan waarvan in volgende projecten geleerd kan worden. Het doel is om digitalisering te versnellen, niet alleen voor de hoogstnoodzakelijke voorschriften (bedrijvenpaspoorten voor Holland Varken), maar vooral om specifieke concepten te ondersteunen door informatie uitwisseling mogelijk te maken van genetica tot aan de consument.
Aard	Ontwikkeling en implementatie van een innovatief en efficiënt systeem van 'fact-proof' o.b.v. Blockchain m.b.t. de aspecten voedselveiligheid, duurzaamheid en traceerbaarheid voor ieder in Nederland geproduceerd stukje varkensvlees, gedistribueerd waar ook ter wereld.
Trekker	Vion en andere slachterijen in nauwe samenwerking met POV.
Partners	Participerende slachterijen, POV, mengvoerbedrijven.
Budget	€ 4.500.000
Financiering	Cash middelen CoViVa-gelden en vanuit participerende slachterijen.

3. Communicatie

Toelichting	Uitgangspunt van 'Holland Varken' is het creëren van een internationaal onderscheidende afzetpositie voor Nederlands varkensvlees met als doel het 'genereren van meerwaarde'. Vlees onder het logo van Holland Varken moet worden gepercipieerd als mondiaal koploper op het gebied van voedselveiligheid, duurzaamheid en traceerbaarheid. Om dit te bereiken is, naast het uitvoeren van veel 'huiswerk', het implementeren van een uitgekende (inter)nationale communicatiestrategie van cruciaal belang. De ontwikkeling van een professionele en gedragen communicatiestrategie, alsmede de implementatie van een langjarig communicatieplan, vormen de twee belangrijkste pijlers.
Aard	Inrichten van een kleine slagvaardige hands-on organisatie bestaande uit een Communicatie-directeur Holland Varken en een kleine ondersteunende staf (totaal 2 fte) die de opdracht krijgt om een professionele en gedragen communicatiestrategie te ontwikkelen alsmede een meerjarig communicatieplan te implementeren. Uiteraard wordt dit afgestemd met promotie-activiteiten die vanuit de keten al beschikbaar zijn (bijv. vlees.nl)
Trekker	POV en COV stellen een communicatie directeur Holland Varken aan.
Partners	Een Stichtingsbestuur samengesteld uit en gekozen door POV en COV.
Budget	€ 150.000 eenmalig t.b.v. werving, aanloop- en inrichtingskosten. € 1.350.000 jaarlijks t.b.v. implementatie van het communicatieplan.
Financiering	€ 150.000 door participerende COV-leden. € 675.000 uit een afdracht van € 0,05 per varken te betalen door slachterijen over alle geslachte varkens in Nederland. € 750.000 uit een afdracht van € 0,05 per varken te betalen door varkenshouders over alle geproduceerde varkens in Nederland.

4. Implementatie vraaggestuurde ketenconcepten

Toelichting	Uitgangspunt van 'Holland Varken' is het creëren van een internationaal onderscheidende afzetpositie voor Nederlands varkensvlees met als doel het 'genereren van meerwaarde'. De toekomstige kracht en het onderscheidende karakter van de Nederlandse varkenshouderij ligt op het gebied van 'ketenproductie in een duurzaam systeem'. 'Vierkantsverwaarding', i.e. het geven van een waardevolle bestemming in de voedselketen aan ieder onderdeel van het varken, geldt als voorwaarde voor een duurzame varkenshouderij. Het sterk gedifferentieerde globale consumptiepatroon vormt een organische basis voor vierkantsverwaarding. Een gedifferentieerde c.q. gesegmenteerde markt vraagt om specifieke 'maatwerk' concepten: Een onderscheidend (maatwerk)-concept is een middel om te differentiëren met de diverse inherente product-attributen. Hierin ligt de basis voor het creëren van meerwaarde: meerwaarde kan slechts duurzaam worden gerealiseerd indien de inherente product-attributen nauw aansluiten op de wensen van de markt.
Aard	Investerings in onderscheidende vraaggestuurde marktconcepten
Trekker	Participerende slachterijen in nauwe samenwerking met varkenshouders
Partners	Voerindustrie, genetika, retail en vleeswarenindustrie, maatschappelijke organisaties
Budget	€ 1.000.000,- eenmalig

4. Implementatie vraaggestuurde ketenconcepten

Financiering	Cash middelen CoViVa-gelden en vanuit participerende slachterijen. Het gaat weliswaar om een klein bedrag, maar de ervaringen in het recente verleden hebben geleerd dat relatief kleine vergoedingen het overleg met varkenshouders en ketenpartijen kunnen versnellen (zie recente EU-Regeling Ketenconcepten)
--------------	--

5. Toegang internationale markten

Toelichting	De Werkgroep Internationale toegang Holland Varken zal aanbevelingen doen over de aanpassing van de ambtelijke structuur van de Landbouwraden op de Nederlandse ambassades in landen die potentiële afzetmogelijkheden voor afzet en positionering van het Holland Varken bieden. Doel is om een continu proces van geïlaagde diplomatie te realiseren die op hoog niveau voorbereidende gesprekken en activiteiten kan ontplooiën, zodat de COV eenvoudiger en sneller toegang heeft tot zijn counterparts in het buitenland en zo sneller toegangscertificaten en -protocollen geaccepteerd krijgt.
Aard	Werkgroep experts CoViVa
Trekker	COV en POV
Partners	Ministerie van LNV, COV, POV, Landbouwraden
Budget	Geen extra kosten, komt uit bestaande formaties
Financiering	Geen extra kosten, komt uit bestaande formaties

3 Governance

3.1 Organisatie

In onderstaand figuur is de toekomstige organisatiestructuur van het Programma Vitale Varkenshouderij schematisch weergegeven. Hiervoor is al meerdere keren opgemerkt dat het succesvol implementeren van dit Programma om een stevig uitvoeringsstructuur vraagt.

Er zal vanuit bestaande juridische entiteiten, zoals die in 2016 zijn opgezet in het kader van het Actieplan Vitalisering Varkenshouderij, worden voortgebouwd. Daarvoor zullen de statuten worden aangepast. De structuur is op enkele onderdelen aangepast om bij de uitvoering van het programma ook de inbreng van andere bedrijven, regionale overheden en maatschappelijke organisaties een goede positie te geven. Dit wordt gerealiseerd door het installeren van een Adviesraad. Daarnaast vraagt het zorgvuldig omgaan met publieke en private (financiële) middelen om een transparante en werkbare structuur (via een Werkgroep Innovatiemiddelen en Werkgroep Investeringsmiddelen).

De belangrijkste elementen in de voorgestelde governance zijn:

- *Platform Coalitie Vitale Varkenshouderij*: is verantwoordelijk voor het bewaken van de voortgang van het Programma en zal ook nieuwe elementen aan de strategie en actielijnen toevoegen. De partners in de Coalitie leggen de afspraken die in dit Programma zijn beschreven vast in een samenwerkingsovereenkomst. De inhoudelijke basis voor de samenwerkingsovereenkomst is gebaseerd op het afsprakenkader dat in de Bijlage is opgenomen. Dit kader geeft inzicht in de inzet van de leden van de Coalitie, en geeft ook aan wat het op gaat leveren. De Coalitie stuurt het Programmabureau aan die verantwoordelijk is voor de uitvoering van het totale programma.

- De Coalitie zal worden geleid door een onafhankelijk voorzitter met een politiek-bestuurlijk profiel. Onveranderd is het de ambitie om, naast het Ministerie van LNV, de Rabobank en de POV (*Founding Fathers*) en de huidige partners meer bedrijven te laten toetreden als partner (lid) van de Coalitie. Om de Coalitie werkbaar en slagvaardig te houden zal per schakel het aantal zetels in de coalitie worden gelimiteerd. In de ketenschakels voer en slachterijen kunnen 2 of 3 bedrijven deelnemen. In de andere schakels blijft die beperkt tot 1 (banken, genetica). De partners van de betreffende geleding kunnen een platform vormen met alle participerende bedrijven. Bij voldoende deelname vanuit de betreffende geleding (80% van productie/verwerking en 60% van bedrijven) kan de brancheorganisatie een rol vervullen om de deelnemende bedrijven te vertegenwoordigen in de bestuurlijke- en de overleg- en uitvoeringsstructuren van de Coalitie. In de overleg- en uitvoeringsstructuren kan in onderling overleg met de deelnemende bedrijven (partners) de werkorganisatie van de brancheorganisatie vervanger zijn.
- *Adviesraad*: de Coalitie zal een Adviesraad instellen waarin organisaties die de varkensketen faciliteren, maatschappelijke organisaties en provincies (IPO) en gemeenten (VNG) zitting kunnen nemen. De Coalitie acht het van groot belang om het maatschappelijk draagvlak voor de sector en keten te vergroten en de samenwerking met de regionale overheden te versterken.
- *Stichting Coalitie Vitale Varkenshouderij*: hierin neemt een afvaardiging van de private leden van Coalitie zitting. De Stichting beheert de middelen die door de private bedrijven in de Coalitie bijeen worden gebracht. Daarbij gaat het in eerste instantie om cashmiddelen (15 tot 20 miljoen) voor financiering van onderzoek en innovatieprojecten en de projectorganisatie. Daarnaast zullen de private partners (ongeveer 25 miljoen) bijeen brengen in een revolverend fonds dat achtergestelde leningen verstrekt aan de uitrol van investeringen in nieuwe stalsystemen en mestverwaarding.
- *Werkgroep Innovatiemiddelen*: een (kleine) werkgroep zal worden ingesteld om de Co-ViVa te adviseren over de inzet van cashmiddelen over de vijf sporen. De Coalitie benoemt uit haar midden vijf specialisten voor elk thema en vult deze aan met een onafhankelijk voorzitter. Deze werkgroep borgt ook dat acties uit het Programma Vitale Varkenshouderij goed aansluiten op bestaande trajecten (bijv. NL- Next Level Mestverwaarding, Onderzoeksprogramma Varkenshouderij, etc.)
- *Werkgroep Investeringsmiddelen*: de revolverende middelen voor de Vitale Varkenshouderij komen beschikbaar in twee fondsen die gelieerd zijn aan ambities één (leefomgeving) en twee (circulaire economie/mestverwerking). Een werkgroep, bestaande uit financieel specialisten van partners in de Coalitie, formuleert de voorwaarden voor behandeling van een projectvoorstel, velt een eindoordeel over projectvoorstellen en legt deze vervolgens als advies voor aan de Stichting Coalitie Vitale Varkenshouderij.
- *Fondsmanagement*: een fondsmanager zal de projecten die aanspraak maken op middelen uit de fondsen screenen en langs de door de Werkgroep Investeringsmiddelen opgestelde voorwaarden leggen. De fondsmanager is het aanspreekpunt voor indieners van projectvoorstellen en huurt waar nodig expertise in voor een beoordeling.
- *Programmabureau*: om de voortgang van het totale programma te waarborgen is een projectorganisatie nodig die namens de Coalitie de acties uit dit Programma oppakt, de Werkgroepen Investeringsmiddelen en Innovatiemiddelen bijeen laat komen en zorg draagt voor heldere communicatie. Het Programmabureau bestaat uit een algeheel projectleider die het gezicht van de uitvoering van het Coalitie programma is, uiteraard in goede afstemming met de (onafhankelijke) voorzitter van de Coalitie. De algeheel projectleider krijgt ondersteuning van de projectleider Holland Varken, de marketingmanager

Holland Varken en de projectleider Brongerichte Innovatie Varkenshouderij. Dit viertal, geleid door de algehele projectleider, vormt de kern van het programmabureau, die ondergebracht wordt bij de POV, omdat het schakelen met de basis van de keten, de varkenshouders, goed geborgd moet zijn. De projectorganisatie moet kunnen terugvallen op ondersteuning vanuit de bedrijven en (branche)organisaties die deelnemen aan de Coalitie. Op die manier ontstaat een projectorganisatie met de slagkracht die noodzakelijk is om de transitie te realiseren.

De definitieve invulling van de voorgestelde organisatie, o.a. in termen van zetelverdeling in de Stichting CoViVa, onderliggende stichtingen, specifieke taken/verantwoordelijkheden van de projectleider en de positionering van de projectleider en projectorganisatie worden in de komende maanden nader bepaald. Uitgangspunt is dat de financiële inbreng van bedrijven in projecten gelijk opgaat met de posities in de organisatiestructuur.

Al eerder is opgemerkt dat het Programma een doorlooptijd kent van vier jaar, maar dat doelstellingen en maatregelen een langere doorlooptijd kennen tot bijv. 2030. Het is daarom van belang dat de Coalitie de vorderingen blijft volgen (monitoren) en tijdig gaat bijsturen, maar ook dat eind 2022 er een formeel evaluatiemoment wordt ingebouwd om het Programma en de toegepaste regelingen te evalueren. Paragraaf 3.3 gaat hier nader op in.

3.2 Financieel

Hoofdlijnenakkoord Warme Sanering Varkenshouderij

In het Hoofdlijnenakkoord Warme Sanering Varkenshouderij van juli 2018 is opgenomen dat:

- Het Rijk conform het regeerakkoord €200 miljoen reserveert voor een warme sanering van de varkenshouderij in veedichte en belaste gebieden. Van deze middelen wordt €120 miljoen ingezet voor sanering en €60 miljoen voor innovatie/verduurzaming⁵. De fondsen voor innovatie/verduurzaming zijn opgedeeld in middelen voor de varkenshouderij (€40 miljoen), pluimveehouderij (€15 miljoen) en de melkgeitenhouderij (€5 miljoen).
- In reactie op het Urgenda-vonnis heeft het kabinet in juni 2019 het budget voor de saneringsregeling met €60 miljoen verhoogd.
- Private leden van de Coalitie stellen in de komende vier jaren €40 miljoen aan middelen beschikbaar, naast de extra Rijksmiddelen (€40 miljoen) voor innovaties.

In een Bestuurlijk Overleg met de Minister LNV in februari 2019 is vastgesteld hoe de inbreng van de €40 miljoen door de ketenpartners het best zou kunnen aansluiten op de afspraken in het Hoofdlijnenakkoord. Bij de inzet van de €40 miljoen van de private partners in CoViVa gelden de volgende uitgangspunten:

⁵ €20 miljoen is gereserveerd voor uitvoeringskosten.

- De private partners in de CoViVa komen hun verplichting na om de €40 miljoen beschikbaar te stellen.
- De private partners streven naar een sector breed draagvlak en gaan ervan uit dat ook andere bedrijven zich zullen aansluiten bij de hier voorgestelde acties. Dit zal leiden tot een sterkere keten waardoor de effectiviteit van het programma stijgt.
- Uitgangspunt is dat de partijen zich gezamenlijk zullen inspannen, binnen de wettelijke mogelijkheden en grenzen, om zorg te dragen dat free rider-gedrag in de sector wordt ontmoedigd.
- De CoViVa middelen voor brongerichte verduurzaming van stallen worden aanvullend ingezet op de middelen de het Rijk (en waarschijnlijk ook enkele provincies) beschikbaar zullen stellen. Dat aanvullend karakter zit in twee elementen:
 - Het beschikbaar stellen van achtergestelde leningen aan varkenshouders die investeren in verduurzaming van bestaande en nieuwe stallen.
 - Het opzetten van een projectorganisatie om het programma 'brongerichte verduurzaming' effectief en professioneel uit te kunnen voeren.
- De revolverende middelen voor het versnellen van mestverwaarding zitten vooral in de financiering van professionele verwerkingsinitiatieven en -bedrijven waarbij een verbinding zal worden gezocht met het Mest Investerings Fonds.
- De overige acties zijn innovatieprojecten, getrokken door de private partners in de CoViVa, waar geen sprake zal zijn van een revolverend fonds. Het gaat namelijk om eenmalige investeringen die op korte termijn moeten plaatsvinden om transitie te versnellen.

Andere instrumenten

Voor de uitrol van technische maatregelen zijn ook andere generieke financieringsinstrumenten beschikbaar: SDE+/++, fiscale regelingen (MIA/Vamil) en borgstellingsregelingen. Voor onderzoek kan onder meer een beroep worden gedaan op TKI Agri&Food.

Een potentiële financieringsbron is het nieuwe GLB (vanaf 2021/2022). Dit is in ontwikkeling, o.a. via het opstellen van het Nationaal Strategisch Plan.

3.3 Monitoring

De Coalitie Vitale Varkenshouderij geeft opdracht voor het opstellen en uitvoeren van een monitor door een onafhankelijke organisatie. Hiermee wordt jaarlijks de voortgang van de opgaven, doelen en acties gemeten en gerapporteerd zodat eventueel bijsturing kan plaatsvinden.

Het Programma en de LNV-subsidieregeling brongerichte verduurzaming stallen zullen in 2022 worden geëvalueerd. Op basis van de evaluatie van de LNV-subsidieregeling zullen in

2022 voor de brede uitrol van brongerichte emissiebeperkende maatregelen afspraken worden gemaakt tussen sector en overheid over de inzet van stimuleringsinstrumenten en de borging in wetgeving.

4 Nawoord

Transities versnellen met ketenbreed Programma

Dit Programma wordt in september aangeboden aan de Minister van LNV en aan de Tweede Kamer. Die aanbieding gaat gepaard met een oproep aan alle partners in de keten en maatschappelijke organisaties om deel te nemen aan de acties. Leden van de Coalitie hebben hun commitment gegeven en met die basis worden ook collega's in de branche en keten uitgedaagd om mee te doen. De Coalitie heeft er nadrukkelijk voor gekozen om met een kleine groep het initiatief te nemen om vervolgens met ketenpartners de noodzakelijke transities te kunnen realiseren.

De Klimaatopgaven en de kritische houding van maatschappelijk organisaties ten aanzien van de varkenshouderijketen vragen om een breed gedragen aanpak. De Coalitie nodigt alle partijen uit die constructief aan de geformuleerde ambities willen bijdragen. In de Governance structuur is dat geborgd door een in te richten Adviesraad - waarin aan de varkensketen gelieerde organisaties, maatschappelijke organisaties en overheden zitting kunnen nemen - en door externe deskundigen een duidelijke rol te geven (bijvoorbeeld in de Werkgroep Innovatiemiddelen, de Werkgroep Investeringsmiddelen, de Adviesraad Holland Varken en de onafhankelijke commissie Normstelling).

Het betrekken van externe partners bouwt voort op de constructieve wijze waarop ketenpartners in de afgelopen periode hebben samengewerkt met uiteenlopende organisaties in het Onderzoeks- en Innovatieprogramma Varkenshouderij, het Klimaatakkoord en in het Programma Beter Leven van de Dierenbescherming.

Voor de laatste ontwikkelingen en informatie verwijzen we naar de website www.vitalevarkenshouderij.nl.

Bijlage 1 Afsprakenkader Vitale Varkenshouderij: de hele keten aan het werk

Het is duidelijk dat de Coalitie met het Programma Vitale Varkenshouderij vernieuwing en verduurzaming nastreeft in alle onderdelen van de varkenshouderijketen. Dit vraagt van alle partijen dat zij zich inspannen om in goede samenwerking invulling te geven aan een succesvolle uitvoering van het Programma. In onderstaand **Afsprakenkader** geven de Coalitieleden aan waar zij zich voor inzetten, maar ook wat het hen gaat opleveren.

1. POV/Varkenshouders

Zet zich maximaal in voor:

- Het continueren van de inzet in het ketenkwaliteitssysteem Holland Varken en zet zich in voor een 100% dekkingsgraad van Holland Varken onder varkenshouders.
- Deelname van bedrijven aan projecten en pilots om nieuwe stalsystemen te testen.
- Verkenning kansen van een nationale mestcoöperatie met als doel de mestverwaarding te versnellen.
- Realisatie van duurzame energie-initiatieven op stallen en het erf.
- Deelname aan pilots integrale benchmark dieergezondheid en -welzijn zodat haalbare voorschriften in Holland Varken opgenomen kunnen worden.
- Versnellen digitalisering van ketens op bedrijfs- en individueel dierniveau en 100% deelname van varkenshouders aan het bedrijven- en dierenpaspoort.
- Bijdrage aan communicatieplan Holland Varken.
- Ondersteuning van koplopers die met hun inzet en initiatieven vooroplopen in richting van de ambities van de Coalitie Vitale Varkenshouderij, waarbij de POV ervoor zorgt dat ook andere ketenpartners deelnemen aan pilots.

Met als resultaat:

- Een sterke internationale positionering van de Nederlandse varkensketen waardoor hogere opbrengsten voor de varkenshouders ontstaan.
- Meer maatschappelijk draagvlak voor de sector en de keten.
- Prettige en gezonde werk- en leefomgeving voor varkenshouders en hun gezin, medewerkers en erfbetreders.
- Hogere dieergezondheid en daardoor betere technische resultaten en een versterkte marktpositie.
- Lagere mestverwerkingskosten.
- Financieel rendement uit duurzame energie initiatieven.
- Door digitalisering van de keten heeft de varkenshouder meer managementinformatie om de bedrijfsvoering aan te passen.
- Sterkere ketensamenwerking ten behoeve van vraaggerichte productie, prijsstabiliteit en versterkt onderscheidend vermogen van Holland Varken.

2. Het Rijk c.q. het Ministerie van LNV

Zet zich maximaal in voor:

- Snelle en soepele uitvoering van de saneringsregeling.
- Pragmatisch instrumentarium en flankerend beleid gericht op het innovatiespoor Zorg voor de leef-omgeving (in nauwe samenwerking met onder meer het Ministerie van I&W).
- Inzet van middelen vanuit het Klimaatakkoord om investeringen in duurzame stallen te versnellen.
- Ondersteuning van initiatief van CoViVa tot 100% deelname van varkenshouders en ketenpartners aan Holland Varken door in eerste instantie die beweging (in de communicatie) te ondersteunen en te verkennen of deelname aan Holland Varken verplicht kan worden opgelegd (bijvoorbeeld via een AVV).
- Inzet van klimaatinstrumentarium (bijv. SDE++) ten behoeve van verduurzaming van de varkenshouderijketen (bijv. mestverwaarding, emissiearme stalsystemen, zonnepanelen op stallen).
- Inzet van innovatie instrumentarium om de digitalisering van de varkensketen te versnellen.
- Diplomatie ten behoeve van het vergroten van de toegang tot internationale markten voor Nederlands varkensvlees.

Met als resultaat:

- Sanering van varkenshouderijlocaties die (geur)overlast veroorzaken.
- Inzet van duurzame en emissiearme stalsystemen door varkenshouders.
- Impuls mestververwaarding conform LNV-visie Kringlooplandbouw.
- Hogere diergezondheid door toepassing van de integrale benchmark diergezondheid en -welzijn.
- Door transparante digitale keten minder kans op fraude en misstanden.
- Meer maatschappelijk draagvlak voor de sector en de keten.
- Vitale varkenshouderij, een sector van substantieel economisch belang met een internationaal onderscheidende positionering.

3. Rabobank

Zet zich maximaal in voor:

- Zorgvuldige ondersteuning van varkenshouders die deelnemen aan de saneringsregeling bij de beëindiging van hun bedrijf.
- Bijdrage aan investeringsfondsen om de uitrol van nieuwe stalconcepten te versnellen.
- Bijdrage aan uitrol van uniforme aanpak van digitalisering in de keten.
- Ondersteuning van koplopers in varkenshouderijketens die met hun inzet en initiatieven vooroplopen in richting van de ambities van de Coalitie Vitale Varkenshouderij.

Met als resultaat:

- Soepel verlopen proces uitvoering saneringsregeling.
- Door sterke internationale positionering van de keten meer verdienvermogen (reserveringscapaciteit) bij varkenshouders.
- Meer draagvlak voor de sector en keten in de maatschappij.
- Een keten die haar achterstand (versnipperde ketens) ten opzichte van concurrenten heeft omgezet in een voordeel door meerdere ketens/concepten in de markt te kunnen zetten die geborgd worden door digitale systemen.

4. Slachterijen en vleesverwerkers

Zetten zich maximaal in voor:

- Maximale ondersteuning bij de ontwikkeling van kwaliteitslabel Holland Varken en 100% deelname van alle slachterijen aan Holland Varken.
- Versnellen digitalisering van ketens op bedrijfs- en groeps/individueel niveau.
- Ontwikkeling van nieuwe, onderscheidende marktconcepten met hogere opbrengsten voor de keten (en de varkenshouder in het bijzonder).
- Ondersteuning van koplopers in de varkenshouderij die met hun inzet en initiatieven vooroplopen in richting van de ambities van de Coalitie Vitale Varkenshouderij (diergezondheid en welzijn).
- Bijdrage aan communicatie over Holland Varken (en de keten en haar producten).

Met als resultaat:

- Sterkere ketensamenwerking ten behoeve van vraaggerichte productie, prijsstabiliteit en versterkt onderscheidend vermogen van Nederlands varkensvlees.
- Hogere dieiergezondheidsstatus Nederland (en daardoor toegang tot internationale afzetmarkten) en minder uitval in de keten en hogere opbrengsten.
- Holland Varken als ultiem kringloopdier onderbouwd (inter)nationaal kunnen positioneren, bijv. ook met ondersteuning van de Carbon Footprint monitor.
- Met digitalisering de voorsprong behalen ten opzichte van buitenlandse ketens.
- Met digitalisering samen met ketenpartners nieuwe concepten bouwen.
- Goede toegang tot internationale afzetmarkten.
- Meer maatschappelijk draagvlak voor de sector en keten.

5. Veevoederindustrie

Zet zich maximaal in voor:

- Vergroten aandeel grondstoffen dan niet geschikt is voor humane consumptie in varkensvoerders om zo de productie van veevoerders te onttrekken aan de competitie 'feed-food-fuel' in lijn met de doelstellingen van dit programma.
- Verkleinen (nutriënten)kringlopen door meer gebruik te maken van grondstoffen die lokaal ,regionaal en Europees zijn geteeld in lijn met de doelstellingen van dit programma.
- Doorontwikkeling van mestverwaardingsinitiatieven door het Mest Investerings Fonds hiervoor beschikbaar te maken.
- Bijdragen aan verbetering van dierwelzijn en gezondheid door versterkte aandacht op dit thema in ontwikkeling varkensvoerders.
- Bijdragen aan de ontwikkeling van nieuwe, onderscheidende marktconcepten door specifieke varkensvoerders te ontwikkelen gericht op eetkwaliteit (e.g. smaak en malsheid) en voedingstechnische kwaliteit (voedingswaarde, structuur, vetgehalte etc.) van het eindproduct.
- Ondersteuning van koplopers in varkenshouderijketens die met hun inzet en initiatieven vooroplopen in richting van de ambities van de Coalitie Vitale Varkenshouderij.
- Deelname aan pilots omtrent digitalisering van ketens.

Met als resultaat:

- Verdere onderbouwing en ontwikkeling van het varken als ultieme kringloopdier.
- Nieuwe en andere grondstoffen voor veevoerders die de carbon footprint van de keten verkleinen.
- Impuls mestververwaarding en circulaire landbouw.
- Vergroten maatschappelijk draagvlak voor de sector en keten.
- Meer managementinformatie om met anders samengesteld voer beter in te kunnen spelen van de klanten.
- Sterkere ketensamenwerking ten behoeve van vraaggerichte productie, prijsstabiliteit en versterkt onderscheidend vermogen van Nederlands varkensvlees en levende have.

6. Geneticabedrijven

Zetten zich maximaal in voor:

- Ontwikkeling pilots met varkenshouders om de introductie van de integrale benchmark diergezondheid en -welzijn tot een succes te maken.
- Genetica mede als basis voor nieuwe marktconcepten.
- Ondersteuning van koplopers in varkenshouderijketens die met hun inzet en initiatieven vooroplopen in richting van de ambities van de Coalitie Vitale Varkenshouderij.

Met als resultaat:

- Hogere diergezondheidsstatus Nederland.
- Meer managementinformatie van andere schakels in de keten om fokprogramma's aan te kunnen passen.
- Bijdrage leveren aan kwaliteit van varkens in diverse ketens.
- Vergroten van maatschappelijk draagvlak voor de sector en keten.

Provincies en gemeenten⁶

Zetten zich maximaal in voor:

- Praktisch en effectief flankerend beleid om stoppende varkenshouders te ondersteunen bij onder meer het vinden van een ander toekomstperspectief en herbestemming van locaties.
- Inzet van innovatie instrumenten om innovaties van bedrijven uit de regio te ondersteunen bijv. op het gebied van brongerichte verduurzaming, meet- en regelsystemen, mestverwaarding, etc.
- Zorgdragen voor ontwikkelruimte op locaties zonder (geur)overlast en met milieuruimte.
- Voldoende snelheid in vergunningverlening voor varkenshouders die nieuwe (duurzame) stallen willen bouwen.
- Meewerken aan het vinden van locaties en het soepel doorlopen van vergunningsprocedures voor mestverwaardingsinitiatieven.
- Ondersteuning van koplopers in varkenshouderijketens die met hun inzet en initiatieven vooroplopen in richting van de ambities van de Coalitie Vitale Varkenshouderij.

Met als resultaat:

- Sanering van varkenshouderijlocaties die (geur)overlast veroorzaken.
- Geen langdurig leegstaande stallen van gestopte varkenshouders.
- Vitaal platteland met een vitale varkenshouderij als één van de economische dragers.
- Een professionele keten die er alles aan doet om fraude en onregelmatigheden te voorkomen en daardoor het maatschappelijk draagvlak vergroot.
- Inzet van duurzame en emissiearme stalsystemen door varkenshouders en daardoor minder gasvormige emissies in het milieu.

20191261

⁶ Inzet conform afspraken uit het Hoofdlijnenakkoord en het Klimaatakkoord. De Coalitie zal in de komende periode nadere uitvoeringsafspraken maken met IPO en VNG.